

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto

LsN Erja Werdi

Lausuntotiivistelmä VN/889/2020 ja VN/1010/2020
Säädösvalmisteluhankkeiden tunnisteet
YM003:00/2020 ja YM009:00/2020
22.4.2020 (korj. 30.4.2020)

Luonnokset: hallituksen esitys vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (tuki) ja siihen liittyvä asetus (maatalousmaan kipsikäsittely)

Sisällys

Tausta.....	3
1.Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta ja asetusluonnoksesta.....	4
2.Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksen perusteluista	9
3. Lakiluonnokset pykäläluonnokset.....	10
1 § Tarkoitus (uusi 4 mom.).....	10
1 a luku	10
6 a § ELY:n tehtävät.....	10
6 b § Suhde muuhun lainsäädäntöön ja EU:n lainsäädännön soveltamiseen	11
6 c § Tuki.....	11
6 d § Tukikelpoisuus ja hakijan selvitysvelvollisuus	12
6 e § Tuen hakeminen	12
6 f § Hakuaika ja tiedottaminen	12
6 g § Tuen myöntämisen edellytykset.....	13
6 h § Päätös ja sopimus	14
6 i § Tukihakemuksen peruuttaminen	14
6 j § Tuen keskeyttäminen ja tuen takaisin perintä	15
6 k § Korko ja viivästyskorko.....	16
6 l § Henkilötietojen luovuttaminen	16
6 m § Kehittämisen- ja hallintokeskuksen tehtävät.....	17
6 n § Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku tukea koskevista päätöksistä.....	17
Asetuksenantovaltuuksiin liittyviä näkökohtia	18
Pykäläehdotusten ja perustelujen tarkistaminen	18
4. Asetusluonnos ja perustelumuihistio.....	19
Yleiset kommentit.....	19
Perustelumuihistion yleinen sisältö	20
Asetuksen pykälien ja perustelujen luonnokset	20
1 § Soveltamisala ja tavoite	21
2 § EU:n lainsäädännön soveltaminen	21
3 § Määritelmät	22
4 § Tuettava toiminta	22
5 § Tukihakemuksen sisältövaatimukset.....	22
6 § Tuen myöntämisen edellytykset ja rajoitukset	23
7 § Tuen laskentaperuste ja määrä	25
8 § Kirjanpito.....	25
9 § Raportointi ja säilytysvelvollisuus.....	26
10 § Voimaantulo	26
Muut kommentit	26

Tausta

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättävän uusi luku, jossa säädettäisiin vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarvioissa osoitetuista määrärahoista. Lakiin myös tehtäisiin lisäyksestä johtuvat muut säännösmuutokset. Esitysehdotus toteuttaa osaltaan pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaa ja on osa siihen sisältyvän Vesiensuojelun tehostamisohjelman täytäntöönpanoa. Ehdotusluonnokseen sisältyvien valtuussäännösten nojalla on tarkoitus kesällä 2020 antaa tukea koskeva valtioneuvoston asetus. Sitä sovellettaisiin maatalousmaan kipsikäsittelynä myönnettävään tukeen.

Lausuntoaika 6.2.-6.3.2020. Lausuntopyyntö julkaistiin 6.2. ja uudelleen 28.2.2020. Lausuntoaineistoina ovat olleet luonnokset hallituksen esityksestä, asetuksesta (maatalousmaan kipsikäsittely) ja perustelumuihistiosta.

Lausunnon saivat antaa myös muut kuin jakelussa mainitut. Lausunnon antoivat: oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Luonnonvarakeskus (LUKE), Tietosuojavaltuutetun toimisto, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus), Helsingin yliopisto, Kalatalouden Keskusliitto ry, Maataloustuottajain Varsinais-Suomen liitto ry (MTK-Varsinais-Suomi), Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (MTK) ja Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. (SLC) sekä Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry (SYS).

Lisäksi lähes 10 tahoa ilmoitti (sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, puolustusministeriö, Verohallinto, Kuntaliitto, Geologian tutkimuskeskus ja Pääesikunta) että eivät lausu tai ei ole huomautettavaa ja osassa niistä kannatettiin ehdotusta.

Lausunnon saivat antaa myös muut kuin jakelussa mainitut. Lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Lausuntotiivistelmä on julkaistu hankkeen asiakirjoissa tunnisteella YM003:00/2020.

Lausuntoja saatiin sekä lakiluonnoksesta että samassa yhteydessä lausunnolla olleesta maatalousmaan kipsikäsittelyyn sovellettavasta asetusluonnoksesta. Seuraavassa on selostettu lakiluonnokseen ja asetusluonnokseen saatua keskeistä lausuntopalautetta.

Kokoavia näkökohtia:

Yleisesti lausunnonantajat kannattavat tukijärjestelmää ja pitävät sitä perusteltuna. Yksi taho ehdotti harkittavaksi sitä, että tukijärjestelmästä säädettäisiin omassa laissa. Lausunnoissa tuotiin esille muutostarpeita muun muassa EU:n valtion tukea koskevaan sääntelyyn liittyvistä asioista, menettelyllisistä seikoista ja viranomaisten toimivallanjakoon liittyvistä näkökohdista. Samoin tarkistustarpeita on ehdotettujen pykälien sisällöissä, oikean säädöstason valinnassa ja valtuussäännöksissä liittyen perustuslain vaatimuksiin.

Maatalousmaan kipsikäsittelynä tehtävään tukemiseen suhtauduttiin myönteisesti. Asetusluonnoksen osalta kommentteja saatiin runsaasti. Ne koskivat muun muassa tukemisen edellytyksiä, hakemuksen sisältöä ja hakijan velvollisuuksia koskevia pykäläehdotuksia.

1. Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta ja asetusluonnoksesta

Oikeusministeriö toteaa, että lisäksi ehdotettu sääntely perustuu olennaisesti lainsäädäntövallan delegoinnin varaan. Useimmissa lakiehdotukseen sisältyvissä pykälissä on väljätkö säännös valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta. Oikeusministeriön lausunnossa on tuotu esille, että Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuutuksen nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Valtuutuksen säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esimerkiksi PeVL 25/2005 vp, s. 4 ja PeVL 1/2004 vp, s. 2). Näin ollen asetuksenantovaltuus on laadittava siten, että valtuuden sisältö ilmenee selvästi laista ja se rajataan riittävän selkeästi. Valtuuttavan lain tulee täyttää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Lähtökohtana on, että perussäännökset ilmenevät suoraan laista.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia (1299/2004), jäljempänä VMJL, lisäämällä siihen uusi luku, jossa säädettäisiin vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarvioissa osoitetuista määrärahoista. Lain muutokset ja annettava uusi asetus muodostaisivat maatalousmaan kipsikäsittelyn tukemiseen sovellettavan kokonaisuuden. Maatalousmaalle tulotaiisiin levittämään kipsiä, joka tutkimusten mukaan vähentää tehokkaasti maataloudesta aiheutuvaa vesistöjen fosforikuormitusta. Esitysluonnoksen mukaan tavoitteena on edistää vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä tuella ja siten osaltaan pyrkiä vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseen. Harkinnanvaraista tukea voitaisiin myöntää luonnollisille henkilöille, yhtiöille ja muille yhteisöille sekä julkisyhteisöille edellytysten täytyessä. Valtioneuvoston asetus sisältäisi lakia täsmentävät säännökset maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävästä tuesta. Tukemisessa sovellettaisiin tiettyjen maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 702/2014, jäljempänä maatalouden ryhmäpoikkeusasetus, vaatimuksia. Maa- ja metsätalousministeriöön on oltu yhteydessä lain valmisteluvaiheessa. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat ja seuraavat toimialoillaan VMJL:n täytäntöönpanoa. Muuna toteuttamisvaihtoehtona on selvitetty valtioneuvustuslain (688/2001) 8 §:n nojalla annettavan asetuksen laatimista. Valtioneuvustuslain mukaan avustuksen on oltava rahaa tai rahoitusomaisuutta. Valtioneuvustuslain perusteella ei voi myöntää tukea tuotteina ja palveluina. Nykyisin vesistöjen ja muiden pintavesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä palveleviin hankkeisiin voidaan myöntää avustusta vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta koskevan valtioneuvoston asetuksen (714/2015) perusteella. Asetuksella myönnetään sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön tätä tarkoitusta varten kohdentamia määrärahoja. Ehdotuksen nykytilan kuvausta ehdotetaan täydennettäväksi maininnalla em. VN asetuksesta sekä tarpeen mukaan kuvausta siitä, vaikuttaako nykyinen ehdotus em. asetuksen mukaisesti ELY-keskuksen tehtäviin tai em. asetuksen nojalla avustettaviin hankkeisiin.

Keski-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan, koska lakimuutokset kohdistuvat maaperän kipsikäsittelyyn, jota tullaan käyttämään maatalouden ravinnepäästöjen vähentämiseen etupäässä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Saaristomeren laskeville valuma-alueilla, ei Keski-Suomen ELY-keskus näe tarpeellisena antaa lakimuutoksista lausuntoa. Maaperän kipsikäsittelyä siihen soveltuvilla alueilla ELY-keskus pitää kuitenkin hyvänä ja vesienhoidon kannalta tarpeellisena toimenpiteenä. Keski-Suomen vesimuodostumien hyvän tilan saavuttaminen ja hyvän /erinomaisen tilan turvaaminen edellyttää runsaasti toimenpiteitä myös maatalouden osalta. Myös sisämaan vesimuodostumien valuma-alueet tarvitsevat vaikuttavia ja viljelijöitä kiinnostavia toimenpiteitä maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseksi. Tähän tulisi saada panostusta jatkossa.

Pohjanmaan ELY-keskus lausuu, että on vähän epäselvää, minne toimenpidettä kohdennetaan. Ainoastaan saaristomeren alueelle? Tutkimuksien mukaan 540 000 ha peltoalaa soveltuu kipsikäsittelylle mutta ainoastaan 50 000-80 000 ha on tavoitteena. Onko tämä hanke, koe tai kansallinen toimenpide? On hyvä, että panostetaan ympäristöön mutta tutkimustuloksien mukaan kipsikäsittelyjen tulokset vaihtelevat paljon maan fysikaalisten ja kemiallisten ominaisuuksien mukaan. Maat joissa mangaani- ja kalium puute käsittelyn on yhdistettävä dolomiittikalkituksen ja luonnonlannan kanssa (kuka kustantaa lisäkulut sellaisilla alueilla?). Kipsikäsittelyn vaikutus on 5 vuotta. Mitä tapahtuu viiden vuoden kuluttua? Kuka rahoittaa jatkossa? Viljelijän näkökulmasta kipsikäsittely ei

ole tarpeeksi kiinnostava koska käsittely ei antaa merkittäviä hyötyjä sadolle. Kipsikäsittely voi myös aiheuttaa enemmän haittaa kuin hyötyä kasvustolle, jos muut ravinnetasot/hivenainetasot kärsivät. Rahat voisi myös käyttää tutkimukseen ja kehittää parempia toimenpiteitä joilla olisi pitempi vaikutus. Valtion tulisi tukea useampia toimenpiteitä jotka kehittävätkin viljelyn edellytykset hiilisdidonnan näkökulmasta. Myös alueilla KIPSI-kohdennusalueen ulkopuolella.

Pohjois-Savon ELY-keskus kiittää saamastaan mahdollisuudesta kommentoida hallituksen esitysluonnosta vesien ja merenhoidon järjestämiseksi annetun lain muuttamiseksi. Lakimuutosten kohdentuessa maaperän kipsikäsittelyyn vaikutukset kohdentuvat rannikkoalueille, joten Pohjois-Savon ELY-keskus ei näe tarpeellisuutta antaa asiasta lausuntoa. Maaperän kipsikäsittelyä siihen soveltuvilla alueilla ELY-keskuksen pitää sinällään erittäin hyvänä ja tarpeellisuutta toimenpiteenä. Sisämaan vesimuodostumien osalta hyvän tilan saavuttaminen ja turvaaminen edellyttää niin ikään huomattavia toimenpiteitä, jonka johdosta myös sisämaassa toiveena on toimenpiteiden toteutuksen ja tukijärjestelmien vaikuttavuuden lisääminen.

Pirkanmaan ELY-keskus pitää lakiehdotusta perusteltuna ja tarpeellisuutta vesien- ja merenhoidon tavoitteiden edistämisen saavuttamiseksi. Voimassa olevassa lainsäädännössä vesien- ja merenhoidossa myönnetään valtionavustuslain (688/2001) mukaisia valtionavustuksia vesien- ja merenhoitoa tukeviin hankkeisiin valtion talousarvioissa osoitetuissa puitteissa. Lisäksi varoja osoitetaan tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä selvityksiin. Lakiluonnoksen perustelujen mukaan valtionavustuslain mu-kaista rahallista avustusta ei ole pidetty kuitenkaan kaikissa tapauksissa riittävänä. Lakiluonnoksella muutettaisiin säädöspohjaa siten, että uusia tuen muotoja olisivat tuotteena tai palveluna toimeen osoitettu tuki. ELY-keskus pitää uutta tukijärjestelmää hyvänä keinona vesien- ja merenhoidon toimeenpanon tehostamiseksi. Pirkanmaan ELY-keskus pitää lakiluonnoksen sisällön kannalta keskeisimpänä seikkana sen varmistamista, että ehdotettu laki on sopusoinnussa Euroopan unionin valtioneuvoston lainsäädännön kanssa. Lakiluonnoksen lähtökohdaksi on otettu maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen. Lisäksi lakiluonnoksen perusteluissa tulisi kiinnittää huomiota ehdotetun lain soveltamisen ohjaukseen. Tällä tavalla voidaan varmistaa, että ehdotettua lakia ja tukimenettelyä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa ELY-keskuksissa, sekä turvata muun muassa tukea hakevien toimijoiden tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tukijärjestelmän tulee olla mahdollisimman selkeä, läpinäkyvä, yhdenmukainen ja tasapuolinen tukea hakeville tahoille ja yleisölle. Tukimenettelyn osalta hallituksen esitystä koskevan luonnoksen perustelut ovat kuitenkin epäselvät ja joltakin osin puutteelliset. Pirkanmaan ELY-lausuu yhteenvetona, että ehdotetun lain yhteensopivuus EU:n valtioneuvoston lainsäädännön kanssa olisi vielä varmistettava. Lisäksi lain soveltamista olisi tärkeää ohjata esitettyä yksityiskohtaisemmin. Muilta osin Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole lausuttavaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Metsähallitus katsoo esityksen vesienhoidon ja merenhoidon järjestämiseksi annetun lain muuttamiseksi hyväksi asiaksi, koska sen tavoitteena on vähentää maataloudesta aiheutuvaa ravinnekuormitusta kipsikäsittelyllä. Toimien suunnitellaan kohdistettavan erityisesti Varsinais-Suomen rannikkoalueelle. Saaristomeren alueella maatalouden ravinnekuormitus on meriympäristön tilaa selkeästi heikentävä tekijä ja kaikki tätä kuormitusta vähentävä toiminta on kannatettavaa. Metsähallitus hallinnoi ja hoitaa alueella laajoja Natura-alueita, joiden vedenalaiseen luontoon ko. asetuksella tulee olemaan myönteinen vaikutus, jos tuen piiriin saadaan merkittäviä kuormitusta aiheuttavia maapalstoja. Metsähallitus esittää, että kipsinlevitys tulee kohdistaa siitä erityisesti hyötyville viljelymaille ja varovaisuusperiaatetta noudattaen kipsinlevityksen vaikutuksia vesiympäristöön pitkällä aikavälillä tulee seurata, koska kipsin vaikutuksesta meriympäristöön ei tietyvästi ole pitkän aikavälin seurantatietoa. Lisäksi Metsähallitus toivoo huomioitavan, että tämän toimenpiteen rinnalla jatkossakin edistetään ja kehitetään myös muita vesiensuojelua edistäviä toimia kuten esimerkiksi peltojen suojakaistat, viljelykierto ja kaltevilla rinteillä maanviljelytoiminnan vähentäminen sekä panostetaan uusiin, kehitteillä oleviin vesiensuojelukeinoihin. Kipsinlevitys on innovatiivinen ja tehokas menetelmä, mutta eräänlainen laastaritoimenpide, jossa ei puututa ongelman todellisiin syihin eli vesiensuojelullisesti epäsovpien peltoalueiden käyttökieltoon. Nykytalvi on osoittanut, että ilmastonmuutos ja sen myötä erityisesti talviaikaisen sadannan merkittävä lisääntyminen vaatii toimia vesiensuojelun rintamalla laaja-alaisesti ja pitkäjänteisesti, ja siten toiminnan rahoitus on turvattava myös tulevaisuudessa.

Vesienhallintatoimenpiteille valuma-alueilla on suuri tarve, jotta Itämeren ravinnekuormitusta saadaan vähennettyä talviaikaisen sadannan kasvaessa ja jää- ja lumipeitteen vähentyessä. Esimerkiksi kaikkien Saaristomereen laskevien jokien on Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimesta arvioitu kuljettavan keskimäärin 438 000 kilogrammaa fosforia vuodessa. Tuoreimpien mittaustulosten mukaan helmikuussa 2020 kolmen päivän aikana pelkästään Aurajoki, Paimionjoki ja Uskelanjoki kuljettivat Saaristomereen 140 000 kilogrammaa fosforia (Vesimittari vedenlaatu nyt - palvelu, VarELY). Vertailun vuoksi, Turun seudun jätevedenpuhdistamon fosforikuorma on noin 5 000 kg/vuosi.

LUKE:lla ei huomautettavaa, esitys on mielestämme hyvä. LUKE yhtyy luonnoksen pääasialliseen sisältöön sekä esittelykappaleen tavoitteeseen, että kipsin levittämisessä tulisi huomioida yleinen ympäristöetu ja kustannustehokkuus vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Kustannustehokkuuteen ja tavoitteiden saavuttamiseen liittyen esitämme kuitenkin alla olevat huomiot. Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta Luke haluaa tuoda esiin, että kipsin levitykseen valittavien peltojen kriteereissä tulisi huomioida pellon helppoliukaisen fosforin pitoisuus (fosforiluku). Perusteluina LUKE esittää, että pellon fosforiluvun kasvaessa liukaisen fosforin kuormitusriski kasvaa voimakkaasti. Jotta kipsinlevitykseen käytettävä tuki tulisi hyödynnettyä kustannustehokkaasti, kipsilevitys tulisi suunnata kaikkein kuormittavimmille pelloille. Tällöin pellon fosforiluvun tulisi olla yksi tärkeimmistä kriteereistä.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi pitävät hyvänä, että maatalouden vapaaehtoiin vesienhoitotoimenpiteisiin on käytettävissä myös CAP-järjestelmän ulkopuolista rahoitusta. On tärkeää, että eri rahoitusmekanismit ovat toisiaan täydentäviä eikä poissulkevia.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f kannattaa lainsäädäntöä, jossa tuki on maatalousmaan kipsikäsittelyä fosforikuormituksen vähentämiseksi. Kipsikäsittely ei sovellu kaikelle peltomaalle, kuten happamalle sulfaattimaalle, joita on Uudellamaalla, Lounasi-Suomessa ja Pohjanmaalla. SLC katsoo, että lainsäädännön tulee jatkossa mahdollistaa rakennekalkin ja kuitulietteen käyttö. Käytettävä käsittely tulee perustua tilan maaperän laatuun. Rakennekalkin vaikutukset ovat ilmeisesti pidempivaikutteisia kuin kipsin. SLC:n näkemys on että tavoitteena tulisi olla, että pitkällä aikavälillä voitaisiin käsitellä kaikki alueet, joissa fosforikuormaa on tarve vähentää.

SYS lausuu, että jatkovalmistelussa tulisi muun ohella kiinnittää huomioita siihen, onko vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain systematiikan kannalta asianmukaista, että ehdotetun sisältöistä 1 a lukua sisällytettäisiin ehdotettuun lakiin. Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä on lähtökohtaisesti säädetty vesipuidedirektiivin täytäntöönpanemista varten. Koska kyse on valtiotukeen liittyvästä ehdotuksesta, seuran mielestä olisi syytä harkita, että valtion tuesta yksityisille ja yhteisöille vesiensuojelun edistämiseen säädettäisiin oma lakinsa.

KEHA-keskus lausuu, että HE-luonnos on yhteistyössä valmisteltu ja aiheellinen, ja esitetyt muutokset ovat tarpeellisia, joskin lausuntojen luonnosmaisuus ja asian tärkeys ja kiireellisyys näkyvät pykälissä epäjohtonmukaisuuksina. Nyt lausuntokierrokselle tullessa luonnosesityksessä ei ole kuitenkaan vielä otettu kaikkien sidosryhmien kanssa tehdyn työn tuloksia kattavasti huomioon. Esityksessä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamiseksi asian tausta ja valmistelu sekä muut perustelut ovat KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan kattavat.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry lausuu hallituksen esitysluonnoksesta, että se huomioi monipuolisesti lain muutoksen vaatimukset ja tavoitteet. Lain muutoksentavoitteena on mahdollistaa vesien- ja merenhoidon tavoitteiden täyttäminen tehostamalla toimenpiteitä uudenlaisen tukimuodon avulla. Esityksessä huomioidaan harkinnanvaraisen tuen myöntämisen edellytykset sekä tukiviranomaisena toimivan Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskukset) rooli. Tavoitteena on keskittää kaikki tuen hakemiseen ja sen myöntämiseen liittyvä toiminta alueellisille ELY-keskuksille. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry katsoo, että keskittämisen tavoitteena on yleisen ympäristöedun ja kustannustehokkuuden sekä vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamisen varmistaminen. Esitys huomioi säännökset muun muassa EU:n valtioneuvoston päätösten noudattamisesta,

rajoitukset tuen myöntämiselle, tuesta, tuen hakemisesta ja tuen myöntämisen edellytyksistä, tuen määräytymisen perusteista, päätöksestä ja sopimuksesta sekä henkilötietojen luovuttamisesta. Lisäksi tuen keskeyttämistä, takaisinperintää ja oikeusturvakeinoja koskevat säännökset sisältyvät ehdotukseen. Liitto toteaa, että voimassa olevaan lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä ehdotetaan muutosta, joka mahdollistaa peltojen laaja-alaisen kipsikäsittelyn toteuttamisen Saaristomeren valuma-alueella uutta tukimuotoa hyödyntäen. Valtioneuvoston asetusluonnoksessa määritellään tarkemmin nimenomaan kipsin levitystä koskien muun muassa kipsikäsittelyyn liittyvät määritelmät, tukihakemuksen sisältö ja tuen myöntämisen perusteet sekä ELY-keskusten tehtävät ja vastuut. Liitto toteaa, että maatalouden merkitys merialueita ja sisävesiä kuormittavana maankäyttömuotona Suomessa on huomattava. Pelloille, vesistöjen varteen ja vesistöihin kohdistetut vesiensuojelutoimenpiteet eivät ole vähentäneet maatalouden ravinnekuormitusta riittävästi, vaan uusia tehokkaampia ja paremmin kohdennettuja menetelmiä tarvitaan. Kipsi on useissa tutkimuksissa todettu tehokkaaksi ja turvalliseksi menetelmäksi pelloilta huuhtoutuvan eroosioaineksen ja fosforin sitomiseksi. Kipsin on todettu vähentävän eroosioaineksen, kiintoainekseen sitoutuneen fosforin sekä liuenneessa muodossa olevan fosforin huuhtoumaa. Peltojen kipsikäsittelyn etuna on menetelmän kohdistuminen pellon pinta- ja muokkauskerrokseen koko käsiteltävän pinta-alan puitteissa. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto pitää Saaristomeren valuma-alueen peltojen kipsikäsittelyä erittäin tärkeänä toimena tavoiteltaessa vesistöjen hyvää tilaa. Siten muutosehdotus Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin ja uusi asetus ovat merkittävässä roolissa vesien tilan parantamiseksi.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry lausuu, että vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamista koskeva esitys mahdollistaa myös muiden maanparannusaineiden kuin kipsin käytön vesistöihin kohdistuvan ravinnekuormituksen vähentämiseen. Tämä on erityisen tärkeää huomioiden myös muiden tutkimuksen alla olevien menetelmien vesiensuojelupotentiaalin hyödyntäminen vastaavan kokonaisvaltaisen tuen avulla. Rakennekalkin ja kuitulietteiden vesiensuojelullinen teho on alustavissa tutkimuksissa osoittautunut potentiaaliseksi. Rakennekalkkia ja kuitulietteitä voidaan käyttää järvien valuma-alueilla, eikä niiden käyttöä ole rajoitettu pohjavesialueilla. Kuitulietteet ovat myös luomukelpoisia. Siten näiden menetelmien hyödyntäminen tuottaa myös sisävesistöjen tilan kannalta merkittäviä tuloksia ja yhdessä kipsin käytön kanssa vesistöjen tilan paraneminen kansallisella tasolla kohentuu merkittävästi. Tulee pohtia myös uuden tukimuodon mahdollistamista jo käytössä olevien vesiensuojelumenetelmien käytön laajentamiseen, jos menetelmän käyttöä rajoittaa ympäristökorvausjärjestelmässä tietyille menetelmälle asetettu rahallinen raja-arvo. Tällaisia hyviksi ja tehokkaiksi pelloilla tehtäviksi menetelmiksi on osoittautunut muun muassa kerääjäkasvien hyödyntäminen. Niiden käyttöön viljelijöillä on suurta kiinnostusta, mutta käyttöä rajoittaa nimenomaan menetelmään kohdistettujen resurssien puute. On tärkeää, että uusien vesiensuojelumenetelmien laajaperäistä käyttöä tuetaan uuden tukimuodon kautta. Hankerahoituksen turvin toteutetut vesiensuojelutoimet jäävät yleensä vaikuttavuudeltaan pieniksi resurssien kohdistuessa varsinaisen toimenpiteen ohella myös hankehallinnon kuluihin. Tällöin käsiteltävät pinta-alat ja siten myös vaikutukset jäävät usein pieniksi.

Kalatalouden keskusliitto ry kannattaa esitettyä lakimuutosta. Hallituksen esitys on tarkoituksenmukainen ja mahdollistaa kipsikäsittelyn tukemisen järkeväksi katsomallamme tavalla.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että uuden pykälän tavoite on mahdollistaa maatalouden kipsikokeilu Varsinais-Suomessa kustannustehokkaana yhteishankintana niin, että sen tilaa joku muu kuin jokainen viljelijä erikseen. Liiton mukaan tämä on järkevää ja kannatettavaa. Hanke on määräaikainen, ja sen vaikutusten seuraaminen on jatkoon kannalta välttämätöntä. Herkkiin pienvesiin tulee kiinnittää erityistä huomiota kohteita valittaessa ja hankkeen vaikutuksia seurattaessa. Luonnonsuojeluliitto korostaa, että tämä ensiaputyypinen kokeilu ei vähennä maatalouden muun vesienhoidon kehittämisen tarvetta tulevaa CAP-ohjelmakautta varten.

Suomen ympäristökeskus pitää hallituksen esitystä kannatettavana, sillä se laajentaa vesien- ja merenhoidon piirissä toteutettavien toimien rahoitusmahdollisuuksia. Peltojen kipsikäsittely on todettu tehokkaaksi

vesiensuojelumenetelmäksi (mm. TraP- ja SAVE-hankkeet), mutta nykyinen valtionavustuslaki, joka sääntelee valtionavustuksia vesien- ja merenhoitoa tukeville hankkeille, ei mahdollista tilannetta, jossa viranomaisen hankkii tuotteen tai palvelun (esim. kipsin) ja luovuttaa sen saajalle (viljelijälle) erikseen määriteltyjen tuen ehtojen puitteissa. Lakimuutos antaisi mahdollisuuden edistää uudenlaisia vesiensuojelukeinoja, esimerkiksi kipsi-, rakennekalkki- tai maanparannuskuitukäsittelyä, joilla voidaan merkittävästi vähentää maatalouden fosforikuormitusta. Suomen ympäristökeskuksella ei ole huomautettavaa ehdotuksiin koskien lakia vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Huomiomme liittyvät asetukseen (ks. jäljempänä).

Ruokavirasto katsoo, että hallituksen esityksen ja siihen liittyvän valtioneuvoston asetusluonnoksen perusteella jää hieman epäselväksi, mikä tai mitkä ovat asiassa toimivaltaisia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia. Hallituksen esityksessä mainitaan yleisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Valtioneuvoston asetusluonnoksessa käytetään myös termiä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, mutta siihen liittyvässä muistiossa kohdassa Organisaatio ja henkilöstövaikutukset kerrotaan, että "Tarkoitus on kohdistaa tuki Saaristomeren valuma-alueelle. Tehtävän hoitamista varten Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen on osoitettu 4 htv voimavaroja vuodelle 2020 ja tarvetta arvioidaan vuosittain". Ovatko toimivaltaisia viranomaisia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset yleensä vai onko tarkoitus, että kipsikäsittelyyn myönnettävässä tuessa toimivaltainen viranomaisen olisi Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa, että vesien- ja merenhoidon tilatavoitteiden saavuttaminen on haastavaa ja monin paikoin erityisesti Etelä- ja Lounais-Suomessa tavoitteista ollaan kaukana. Lisäksi vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisen takaraja vuosi 2027 lähestyy, jolloin kaikki tarvittavat toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi tulisi olla täysimääräisesti käynnissä. Tämä vaatii paitsi kustannustehokkaita toimenpiteitä myös niiden tehokasta ja kohdennettua toimeenpanoa, jota varten tarvitaan mm. uusia tukimuotoja ja –järjestelmiä toimenpiteiden toteutuksen rahoittamiseksi. Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että lausunnolla olevat lainsäädännön muutos ja uusi asetus on saatettava kiireellisesti voimaan. Ne ovat välttämättömiä ja edistävät osaltaan vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteutusta ja tavoitteiden saavuttamista. Laki- ja asetusluonnoksessa tuella tarkoitetaan vesien ja meren suojelua edistävää tuotetta ja/tai palvelua, josta ELY-keskus päättää hakemukseen ja lakiin perustuen. Tuki kohdentuu ELY-keskukselta tuenhakijalle palveluna ja/tai tuotteena, jota ELY-keskus ei itse tuota tai tarjoa. ELY-keskuksen ja tuensaajan välillä ei myöskään ole tukeen liittyvää maksuliikennettä. ELY-keskus kilpailuttaa tuen muodossa tarjottavan tuotteen ja/tai palvelun, jonka tuenhakijalle toimittaa tarjouskilpailun voittanut palveluntuottaja. ELY-keskus on palveluntuottajaan sopimussuhteessa. ELY-keskus maksaa palveluntuottajalle sopimuksen mukaisen korvauksen, kun tuote ja/tai palvelu on toimitettu tuensaajalle. ELY-keskuksen ja palveluntuottajan välinen laskuliikenne perustuu näiden kahden väliseen sopimukseen. Tällaisen laskuliikenteen järjestäminen on ELY-keskuksen sekä KEHA-keskuksen (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus) normaalin työnjaon mukaista toimintaa, josta määrätään laissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (20.11.2009/897, 3 a §) eikä siitä siten ole tarve erikseen säätää lakitasolla.

Helsingin yliopisto katsoo, että vesien- ja merenhoidossa myönnetään valtionavustuslain mukaisia valtionavustuksia vesien- ja merenhoitoa tukeviin hankkeisiin. Tämä laki ei kuitenkaan tarjoa puitteita tilanteeseen, jossa tehostaakseen suojelutoimia viranomaisen hankkii tuotteen tai palvelun ja luovuttaa sen saajalle erikseen määriteltyjen tuen ehtojen puitteissa. Tämän kaltaiseen tilanteeseen törmätään esimerkiksi Lounais-Suomen kipsihankkeessa, jossa alueellinen viranomaisen voisi toimia ehdotuksen kuvaamalla tavalla tuotteen tai palvelun hankkijana ja luovuttaa sen viljelijöiden käyttöön tuen ehtojen puitteissa. Hallitus ehdottaa vesien ja merenhoidon järjestämistä koskevaan lakiin uutta lukua, jossa säädetään vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarvioissa osoitetuista määrärahoista. Lakiin tehtäisiin myös lisäyksestä johtuvat säännösmuutokset. Lakiehdotuksen keskeinen sisältö on kirjata vesienhoitolain 1 §:ään uusi luku 1a, jossa säädetään toimivaltaisesta viranomaisesta, tuesta, tuen myöntämisen perusteista ja useita käytännön toteuttamiseen liittyvistä piirteistä. Lakia täydentää ehdotus

valtioneuvoston asetukseksi koskien maatalousmaan kipsikäsitteilyyn myönnettävää tukea. Helsingin yliopistolla ei ole huomautettavaa ehdotuksiin koskien lakia vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä.

2.Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksen perusteluista

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa 6 b §:n osalta (Suhde muuhun lainsäädäntöön ja Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen) s. 7-8 todetaan, että ”.. ennakoilmoitusta komissiolle ja komission etukäteishyväksyntää tukijärjestelylle ei tarvita, jos kyseessä on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen tai maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen tarkoittama tuki..”. Maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen artiklan 1. kohta kuitenkin toteaa, että ”Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle vähintään 10 työpäivää ennen tämän asetuksen nojalla perussopimuksen 108 artiklan 3 kohdan mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta vapautetun tukijärjestelmän voimaantuloa tai tämän asetuksen nojalla poikkeuksen saaneen tapauskohtaisen tuen myöntämistä yhteenveto tällaista tukea koskevista tiedoista tämän asetuksen liitteessä II vahvistetun vakiomallin mukaan;..”, joten kyseistä perustelukohtaa tulee kehittää ottaen huomioon EU-asetuksen sisältö. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että tukiohjelmasta aiemmin tehty maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukainen ilmoitus (SA.55711 (2019/XA)) ei ole enää riittävä ohjelman toteutukseen ilman uutta ryhmäpoikkeusasetuksen mukaista ilmoitusta ennen tukiohjelman käyttöönottoa johtuen säädöspohjan olennaisesta muuttumisesta aiemmin ilmoitetusta.

MTK:n ja MTK-Varsinais-Suomen näkemyksenä on, että on hyvä, että lakiin tehtävät muutokset eivät koske pelkästään kipsikäsitteilyä vaan ne mahdollistavat laajemmin tuotteena tai palveluna toimeen osoitetun tuen myöntämisen. Maa- ja metsätalouden osalta on tärkeää, että uudet tukimuodot sovitetaan yhteen jo aiemmin käytössä olevien kanssa. MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuu, että tavoitteena on myös, että tuen saajalle tuen edellyttämien toimien taakka kevenisi verrattuna valtionavustus-lain mukaiseen avustukseen, sillä tuen saajan ei tarvitse itse huolehtia palveluiden ja tuotteiden hankinnasta. Tavoite on hyvä, mutta se edellyttää myös, että tuen haku, käyttö ja raportointi sekä valvonta on mahdollisimman yksinkertaista. MTK:n ja MTK-Varsinais-Suomen mukaan tuen saajan kannalta tukimuodossa on hyvää se, että tuen saajan varoja ei ole sidottu toimenpiteen toteuttamiseen missään vaiheessa.

Suomen Vesienpuhdistusliiton katsoo, että ELY-keskuksen tehtävissä on huomioitu kipsin levityksen toteutuksen seuraaminen ja toisaalta tuen saajan velvoite toteuttaa toimenpide haetun tuen mukaisen pinta-alan mukaisesti. ELY-keskuksen vastuulla tuen toteuttamisen suhteen tulisi olla myös kipsin mahdollisten haittojen korvaaminen tuen saajalle. Haitan todistaminen tulee tällöin kuitenkin aukottomasti todistaa kipsistä johtuvaksi. Todistusvastuu on tuen saajalla. ELY-keskusten lisääntyneisiin resurssitarpeisiin uuden tukimuodon käsittelyyn ja toteuttamiseen liittyen luvataan vastata. Tästä tuleekin pitää huolta, että tukiprosessin kangertelu ja hitaus ei estä toimenpiteen riittävän laajaa käyttöönottoa ja toisaalta lisää tuenhakijan kuormitusta. Tuen hakijan vastuulla ei voi olla omien peltojensa määrittäminen kipsikäsitteilyyn soveltuviksi, vaan valintakriteerit täytyy tehdä ELY-keskuksen ja mahdollisten neuvontajärjestöjen puolesta. Viljelijällä ei välttämättä ole käytettävissä kaikkea sitä tietoa mitä kipsikäsitteilyyn soveltuvien peltolohkojen valinta edellyttää. Viljelijällä täytyy olla olosuhteet huomioiden mahdollisuus hyvin lyhyelläkin varoitusajalla ja voimassaolevasta tukipäätöksestä huolimatta kipsikäsitteilyyn siirtämiseen tai perumiseen. Jos suunniteltuna levitysajankohtana pellon tiivistymisriski esimerkiksi märkyyden takia on suuri, täytyy viljelijällä olla mahdollisuus tuen perumiseen tai toimenpiteen siirtämiseen. Kokemukset kyseisen kaltaisesta kokonaispalvelumuotoisena toteutettavasta tukimuodosta tulee hyödyntää laatimalla ympäristö-, taloudelliset ja sosioekonomiset tekijät huomioiva vaikuttavuusarvio. Uuden tukimuodon käyttäminen nykyisen ympäristökorvausjärjestelmän laajentamiseksi tai osittaiseksi korvaajaksi tulee myös selvittää. Pyydämme kiinnittämään huomiota myös tukihaun alkamisen yhteydessä riittävän monipuoliseen tiedottamiseen, jotta mahdollisimman moni kipsikäsitteilyä kiinnostunut viljelijä saa mahdollisuuden tukimahdollisuuksiensa selvittämiseen ja tuen hakemiseen.

Ruokaviraston näkemyksen mukaan hallituksen esityksen säännöskohtaiset perustelut on kirjoitettu melko suppealla tavalla. Lainsoveltajan kannalta olisi hyödyllistä, jos perustelutekstissä avattaisiin pykäläkohtien sisältöä hieman perusteellisemmin. Säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 9 pykäläkohdassa 6 g on seuraavaa tekstiä ”Lisäksi on huomattava, että EU:n valtioneuvoston päätöksen voi johtua tuki-intensiteettiin liittyvää sääntelyä, mikä otettaisiin huomioon asetuksessa”. Tämän asian sisältöä olisi hyvä avata hieman tarkemmin. Säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 10 pykäläkohdassa 6 i Tukihakemuksen peruuttaminen kerrotaan, että ”Käytännössä hakijan tulisi selostaa ylivoimaisen esteen olemassaolo peruuttamista koskevassa ilmoituksessaan”. Hakijan toimittaman ylivoimaisen esteen olemassaoloa koskevan selvityksen tulee olla sellaista, että viranomaisen pystyy sen perusteella ratkaisemaan, onko kyseessä hyväksyttävä ylivoimaisen esteen tilanne vai ei, joten olisi hyvä myös mainita, että hakijan on esitettävä ylivoimaisesta esteestä tarvittavat todisteet. Ylivoimaisen esteen tilanteessa hakija esittää usein esimerkiksi lääkärintodistuksen tai vastaavan asiakirjan, jonka perusteella viranomaisen voi harkita, onko tilanne ollut sellainen, ettei hakija ole pystynyt toimimaan ajoissa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi puhutaan kohdassa 7 Säännöskohtaiset perustelut ehdotetusta uudesta 4 b luvusta, vaikka tarkoitetaan varmaan 1 a lukua (ehdotetussa lakitekstissä s. 16 ”...lisätään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 1 §:ään uusi 4 momentti ja uusi 1 a luku...).

Helsingin yliopisto pitää lakiehdotusta erittäin kannatettavana. Lakimuutos antaa mahdollisuuden edistää uudenlaisia vesiensuojelukeinoja, joilla voidaan saavuttaa merkittävää paranemista vedenlaatuun. Esimerkkinä voi mainita peltojen kipsikäsittelyn, jonka avulla vesistöihin tulevaa fosforikuormaa voidaan vähentää merkittävästi.

3. Lakiluonnokset pykäläluonnokset

1 § Tarkoitus (uusi 4 mom.)

Ruokavirasto lausuu, että lakiehdotuksen johtolauseessa on seuraavaa tekstiä: ”Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1229/2004) 1 §:ään uusi 4 momentti ja uusi 1 a luku, 6 a - 6 m §:t seuraavasti:” Tekstissä mainittujen 6 a - 6 m §:n lisäksi lakiin ollaan lisäämässä myös 6 n §; joten myös se pitäisi mainita. Sama asia koskee myös lain rinnakkaistekstikohtaa.

1 a luku

Ruokavirasto toteaa, että 1 a luku on otsikoitu hallituksen esityksessä nimikkeellä Vesien- ja merenhoidon tuki. Hallituksen esityksen yhteydessä toimitetussa valtioneuvoston asetusesityksessä on nimikkeenä maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävä tuki. Säädösehdotuksesta ei käy selkeästi ilmi mikä on näiden tukien keskinäinen suhde. Onko maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävä tuki vesien- ja merenhoidon tuen erillinen korvaustyyppi tai tukimuoto vai mistä on kyse. Mikäli on tarkoitus, että maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävä tuki on vesien- ja merenhoidon tuen jokin erillinen tukityyppi se pitäisi käydä selkeästi ilmi.

6 a § ELY:n tehtävät

Pirkanmaan ELY-keskus lakiehdotuksen 6 a §:n 3 momentissa säädettäisiin ELY-keskuksen valvontatehtävästä. Ehdotetun säännöksen mukaan ELY-keskuksen on huolehdittava tuen asianmukaisesta ja riittävästä valvonnasta hankkimalla tuen käyttö- ja seurantatietoja sekä muita tietoja. Säännöskohtaisissa perusteluissa ei ole yksilöity tarkemmin, mitä nämä muut tiedot käsittävät. Mainitun termin voidaan tulkita tarkoittavan useita eri asioita. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että lainkohdassa tarkoitettujen muiden tietojen määrittely hallituksen esityksen tasolla olisi tarkoituksenmukaista ELY-keskuksen valvontatehtävän toteuttamisen ja valvonnan toimivuuden kannalta.

KEHA-keskus lausuu 6 a §:n perusteluista, että esityksessä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamiseksi asian tausta ja valmistelu sekä muut perustelut ovat KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan kattavat. KEHA-keskus kuitenkin toteaa, että säännöskohtaisten perustelujen 6 a §:n 3. momentin valvontaa koskevaa osiota tulee selkeyttää. Takaisinperintätehtävä on kokonainen tehtävä, jonka hoitaa joko KEHA-keskus, pohjautuen KEHAN toteuttamaan maksatukseen ja tukikelpoisuusvalvontaan, tai sen toteuttaa ELY-keskus, milloin ELY-keskus vastaa kokonaan maksatuksesta, avustuksen käytön ja tukikelpoisuusvalvonnasta. Perusteluteksteihin, kuten myös pykälään, on jäänyt tältä osin vastuu kuvaamatta selkeästi.

Oikeusministeriö lausuu, että lisäksi perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella. Yleisillä perusteilla säännöksessä tarkoitetaan nykyiseen tapaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä (PeVL 1/1998 vp, s. 174, PeVL 51/2006 vp, s. 5 ja PeVL 28/2004 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että ELY-keskukset ovat valtion aluehallinnon yksiköitä ja niiden alaisina viranomaisina toimivat työ- ja elinkeinovirastot ovat valtion paikallishallinnon yksiköitä. Valiokunta katsoi, että valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista tulee säätää lailla. Hallinnon perusteilla tarkoitetaan lausunnossa alue- ja paikallishallinnon yleistä rakennetta, kuten hallinnollisen jaotuksen perusteita ja viranomaistyyppejä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan kuitenkin säätää virastojen lukumäärästä, toimialueista, nimistä ja toimipaikoista samoin kuin yksittäisen viraston vastuualueista (PeVL 21/2009 vp, s. 2). Ehdotetun 5 §:n 4 momentissa säädettäisiin, että ELY-keskus toimii 1 a luvun mukaisena tukiviranomaisena. Lisäksi ELY-keskus ohjaa ja edistää tuen toimeenpanoa ja soveltamista neuvonnalla ja ohjauksella. Saman pykälän 5 momentin mukaan voidaan antaa tarkentavia säännöksiä ELY-keskuksen tehtävistä. 6 b §:n 1 momentin mukaan ELY-keskus järjestää tuen hankinnan ja luovuttamisen tuen saajalle. Saman pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ELY-keskuksen järjestämistehtävistä tuen hankinnassa ja luovuttamisessa. Erityisesti 6 b §:n osalta ELY-keskuksen tehtävät jäisivät pitkälti asetuksen tasolla tarkennettavaksi. Oikeusministeriö huomauttaa, että valtionhallinnon pääasiallisista tehtävistä olisi syytä säätää lain tasolla ja kiinnittää valmistelevalle ministeriölle huomiota siihen, onko ELY-keskuksen tehtäviä mahdollista täsmentää lain tasolla.

Ruokavirasto lausuu, että ehdotetussa 6 a pykälässä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta nimitetään tukiviranomaiseksi. Kyseinen termi vaikuttaa hieman kankealta. Voisiko tekstikohdan muotoilla hieman toisin niin että puhutaan esimerkiksi toimivaltaisesta viranomaisesta. 6 a pykälän tekstissä mainitaan "tämän luvun mukainen tukemisen täytäntöönpano". Voitaisiinko edellä mainitun sijaan käyttää muotoilua tämän luvun mukaisen tuen toimeenpano. Tämä olisi myös muotoilu, jota käytetään yleensä maataloushallinnon puolella.

6 b § Suhde muuhun lainsäädäntöön ja EU:n lainsäädännön soveltamiseen

6 c § Tuki

KEHA-keskus lausuu 6 c §:n perusteluista seuraavaa: Esityksen perustelutekstit koskien 6 c §:n 1. momentin perustietoja ovat myös ristiriitaiset tuen hakemisen osalta. Koska 6 b §:n mukaan myönnettävää tukea ei pidettäisi valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuna valtionavustuksena, ja koska pääasiallinen toimi olisi ELY-keskuksen kilpailuttama ja hankkima tuote ja palvelu (kipsi sekä sen kuljettaminen hakijan peltolohkoille), ei hakijalla olisi kyvykkyyttä ilmoittaa hakemuksessaan perustietona tukikelpoisia kustannuksia tai julkista rahoitusta koskevia tietoja. Koska tuki voitaisiin antaa täysimääräisenä, ELY-keskuksen kattaessa kaikki tuotteesta ja palvelusta aiheutuvat kustannukset, ja koska tukeen ei sovellettaisi EU:n ryhmäpoikkeusasetusta, mikä rajaisi tuen määrän yrityksillä 50 %:n tuotteen ja palvelun arvosta, olisi kohta muotoiltava uudelleen. Mikäli ELY-keskus harkinnasta päättäisi myöntää tukena vain osan peltolohkoille vietävästä kipsistä, ei luonnoksessa lainkaan oteta kantaa tilanteeseen. KEHA-keskus kysyy, miten hankinta tällöin tapahtuisi? Hankkisiko peltolohkon omistaja kipsin ja kuljetuksen itse tuen ulkopuolelle jäävälle lohkolle vai syntyisikö ELY-keskuksen ja tuen saajan välille sopimussuhde, jonka nojalla ELY-keskus hankkisi tuotteen ja palvelun, ja laskuttaisi siitä puolet tai tukipäätöksen mukaisen, tukemattoman osan tuen hakijalta, on jäänyt perustelematta. Vain tapauksessa, jossa peltolohkon omistaja hankkisi kipsin ja kuljetuksen itse, tulisi sovellettavaksi tukitoimenpiteen aloittamista koskeva kohta, joten tätä pitäisi tarkentaa perusteluissa ja pykälässä.

Mikäli tarkoitus on ELY-keskuksen tukea tuotteella ja palvelulla kattavasti peltolohkon omistajaa, tulisi tuen hakemisen riittäväksi tietosisällöksi perustiedot, jotka koskisivat hakijaa, peltolohkojen määrää (hehtaareina), arviota tarvittavasta kipsistä (tonneina) sekä tieto siitä, onko peltolohkoja tuettu EU:n maatalousrahaston suorina tilatukina, esim. luomutukena tai luonnonhaittakorvauksin, jolloin peltolohkojen tukeminen lähtökohtaisesti tulisi tarkasteltavaksi yhteistyössä tilatukikäsittelijöiden ja lohkojen valvojien kanssa.

6 d § Tukikelpoisuus ja hakijan selvitysvelvollisuus

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että lakiehdotuksen 6 d §:n 1 momentin mukaan tukikelpoinen olisi myös julkisyhteisö, mikä siten koskee myös valtiota. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan lakia valmisteltaessa olisi vielä tarpeen arvioida, onko sellaista menettelyä, jossa ELY-keskus myöntää tukea toisen valtion laitoksen omistamalle maalle, pidettävä tarkoituksenmukaisena.

LUKE lausuu, että tuen myöntämisen edellytyksenä tulisi olla kipsikäsittelyn tukihakemukseen sisältyvät tiedot pellon ominaisuuksista, sisältäen maalajin, kaltevuuden ja fosforiluvun.

Ruokavirasto esittää harkittavaksi, että säädöksessä avattaisiin hieman sellaista tilannetta, että tukea hakisi yhdessä useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö ja kerrottaisiin, miten tukihakemus tällöin allekirjoitetaan. Samoin esitetään harkittavaksi, että mainittaisiin hakijoiden tällöin vastaavan yhteisvastuullisesti hakemuksesta ja sen tietojen oikeellisuudesta. Tähän tapaan on säädetty esimerkiksi maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 14 pykälässä.

6 e § Tuen hakeminen

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että lakiehdotuksen 6 e §:ään sisältyisivät tuen hakemista koskevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan tuen hakijan olisi ilmoitettava hakemuksessaan muun muassa tukikelpoiset kustannukset. Tältä osin lain soveltamista tulisi ohjeistaa. Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että kun ELY-keskus hankkii palvelun, sen kustannukset selviävät vasta myöhemmässä vaiheessa prosessia hankinnan jälkeen.

LUKEn näkemys on, että tukihakemukseen tulisi sisällyttää edellä mainitut tiedot (6 d §:tä koskevassa lausumassa) kipsikäsittelyn kohteeksi esitettävästä pellostä.

MTK lausuu, että yksi tukihakemukseen sisällytettävä tieto olisi ”muu julkinen rahoitus”. Lakitasolla tämä on riittävä, jos sitä tarkennetaan eri tukimuotoihin liittyvissä asetuksissa. Hakija, hanke tai toiminta ja tukikelpoiset kustannukset ovat sellaisenaan yksiselitteisempiä.

KEHA-keskus lausuu, että tukihakemukseen on sisällytettävä tiedot tukikelpoisista kustannuksista tai niiden laskentaperusteista sekä muusta julkisesta rahoituksesta vain tapauksessa, jossa tuki-intensiteetti on jotain muuta kuin 100 %. Nämä tapaukset myös kuvattava perustelutekstissä.

Ruokavirasto toteaa, että 6 e pykälässä kerrotaan, miten tukea on tarkoitus hakea. Säädöstekstistä ei käy ilmi haetaanko tukea kirjallisesti jollain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lomakkeella vai voidaanko tukea hakea jollain muulla tavalla. Säädöskohdassa ei ole myöskään mainintaa hakemuksen allekirjoittamistarpeesta.

6 f § Hakuaja ja tiedottaminen

Ruokavirasto katsoo, että 6 f pykälän 1 momentin mukaan ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa tuen hakemiselle hakuajan”. 6 f pykälän 2 momentin mukaan puolestaan ”Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen hakuajasta ja tiedottamisesta”. Edellä mainitun perusteella jää hieman epäselväksi kummalla on oikeus määrittää tuen hakuaja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella vai ministeriöllä.

6 g § Tuen myöntämisen edellytykset

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että esitysluonnoksen 6 g §:n (Tuen myöntämisen edellytykset) osalta tuodaan esiin se seikka, että maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen 6 artikla (Kannustava vaikutus) vaatii, että tuensaaja on jättänyt tukea koskevan kirjallisen hakemuksen kyseiselle jäsenvaltiolle ennen hanketta koskevien töiden tai toiminnan aloittamista. Kyseistä ehtoa ei ole sen paremmin esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa kuin itse pykälässäkään tai asetusluonnoksen 2 §:ssä ja sen perusteluissa tuotu esiin, vaikka asetusluonnoksen 5 §:ssä onkin auki kirjoitettu ko. artiklan hakemuksen sisältövaatimuksia muilta osin. Vastaavan vaatimuksen osalta yhteisen maatalouspolitiikan osana olevissa ohjelmaperusteisissa tuissa kyseinen vaatimus on yleensä auki kirjoitettu. Esimerkiksi ei-tuotannollisia investointeja koskevasta korvauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (238/2015) 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa aihe on saatettu kansalliselle säädösten tasolle. Saman pykälän 3 momentin säännöskohtainen perustelu selostaa valtioneuvostolle osoitetun asetuksen anto- ja voimaantulon sisältöä todeten mm. ”Lisäksi on huomattava, että EU:n valtioneuvoston päätöksistä voi johtua tuki-intensiteettiin liittyvää sääntelyä, mikä otettaisiin huomioon asetuksessa.” Asetusluonnoksessa ei ole kuitenkaan mainittu esim. enimmäisintensiteetin rajaamisesta maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisesti, jos ei sitten asetusluonnoksen 2 §:n (Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen) katsota jo tältä osin pitävän sisällään riittävän yksityiskohtaista kansallista säännöstä aiheesta. Asiaa ei kuitenkaan tältä osin ole avattu esim. asetusluonnoksen perustelumuihisteluonnoksessa. Asia olisikin hyvä avata ajatellen varsinkin sellaisia tilanteita, jossa samaa tarkoitusta varten on jo myönnetty tukea kansallisista tai EU:n varoista. Mainittakoon, että maatalouden tukijärjestelmissä pitää varmistua, että tukea ei makseta samalle lohkolle kahteen kertaan samasta toimenpiteestä vaikutuksen kestoajaksi.

Pirkanmaan ELY-lausuu, että lakiehdotuksen 6 g §:ssä säädettäisiin tuen myöntämisen edellytyksistä. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan sääntely on tässä vaiheessa riittävä tuen myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa. Kuitenkin tuen myöntämistä koskevaa harkintaa olisi tältäkin osin syytä ohjata nyt esitettyä tarkemmin hallituksen esityksessä. Pykälän 1 momentin mukaan tuettavan toimen tulee kokonaisuutena arvioiden edistää vesien- ja merenhoidon tavoitteiden saavuttamista sekä vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä. Ehdotetun säännöksen 3 momentin mukaan muun ohella tuen myöntämisen edellytyksistä voidaan tarkemmin säätää valtioneuvoston asetuksella. Kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja olisi tarpeen määritellä esitettyä tarkemmin hallituksen esityksessä tai asetuksessa. Tämä toteuttaisi osaltaan esimerkiksi hakijoiden yhdenvertaisuutta. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan tuki voi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan. Lain soveltamisessa saattaa ilmetä ongelmia, mikäli myönnetty tuki kattaa kustannukset vain osittain. Koska tuki ei voi olla rahallista avustusta eikä valtioneuvoston lainsäädäntöä sovelleta lakiluonnoksen 6 b §:n 1 momentin nojalla, vaan tuki on aina palveluja ja tuotteita lakiluonnoksen 6 c §:n mukaisesti, menettely osittaisessa tuessa jää epäselväksi. Sääntelyn tulisi olla tältä osin tarkempaa.

LUKE toteaa, että peltojen kuormitusriskin arviointiin on käytettävissä esimerkiksi RUSLE-eroosiomallilla tuotettuja laskelmia, jotka huomioivat pellon maalajin, rinteiden pituuden ja kaltevuuden aiheuttaman eroosioriskin. Tähän arvioon tulisi liittää tieto kipsikäsittelyyn aiotun pellon fosforiluvusta, jotta kipsilevitykseen suunnatut tukirahat voidaan käyttää mahdollisimman kustannustehokkaasti.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi toteavat, että HE:ssä todetaan, että myönnettävän tuen laskentaperusteena olisi tuen edellyttämän tuotteen ja palvelun arvonlisäverolliset kustannukset. Lausunnonantajat pyytävät tarkistamaan, pitäisikö laskentaperusteena käyttää arvonlisäverottomia kustannuksia, koska rahaliikenne ja arvonlisäveroasiat kuuluvat ELY-keskuksen ja tuotteen ja palvelut toimittavan sopimussuhteeseen.

KEHA lausuu, että tapaukset, jossa tuki voi kattaa kustannukset vain osaksi määriteltävä huomioiden se, ettei 6 b §:n

mukaan tukea pidetä valtionavustuslaissa tarkoitettuna valtionavustuksena. KEHA-keskus lausuu seuraavasti tuen myöntämisen edellytyksistä. Perustelujen kohdassa 6 g § olisi tarkasteltava edellä mainitusti mm. tuki-intensiteettiin kohdistuvat kysymykset ja harkita, voidaanko soveltaa EU:n valtioneuvoston päätöksiä ja kohdistaa tukea kattamaan kipsin ja sen kuljettamisen vain osittain. Tällöin edellä mainitut seikat tulee edelleen selvittää perusteluissa.

6 h § Päätös ja sopimus

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun 6 h §:n (tukihakemuksen peruuttaminen) 2 momentin sanamuotoa ”Edellä 1 momentista poiketen hakija voi kuitenkin peruuttaa tukihakemuksen” voisi vielä täsmentää esimerkiksi lisäämällä siihen ”tiedoksi saamisen jälkeen”. 6 h §:n 3 momentissa on kirjoitusvirhe (peruttaminen).

Ruokaviraston näkemyksen mukaan, ehdotetussa 6 h pykälässä kerrotaan myönteisen tukipäätöksen sisällöstä, mutta ei kerrota mitään kielteisestä tukipäätöksestä. Jos ehdotetun 6 g pykälän edellytykset eivät täyty, tukipäätös voinee olla myös kielteinen.

Pirkanmaan ELY katsoo, että lakiehdotuksen 6 h §:ssä säädettäisiin muun muassa tuensaajan kanssa tehtävästä sopimuksesta. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pykälän 2 momentissa säädely sopimus tuensaajan kanssa jää avoimeksi ja säännös vaatisi täsmennyksiä sen osalta, mistä osapuolet voivat sopia ja mistä eivät.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi toteavat, että esityksen mukaan ELY-keskus voi tehdä tuensaajan kanssa sopimuksen toimen toteuttamisen ja tuen luovuttamisen yksityiskohdista. Sopimuksen on tarvittaessa sisällettävä sopijapuolten tehtävät ja vastuut tukemisessa ja tukemisen käytännön toteuttamisen yksityiskohdat kuten noudatettava menettely. Lausunnonantavat katsovat, että sopimus on aina tehtävä tai vaihtoehtoisesti yksityiskohdat on sisällytettävä tuesta annettavaan kirjalliseen päätökseen. Ehdosta on myös kerrottava yksityiskohtaisesti tuen ehdoissa, jotta hakijalla on kaikki tieto käytettävissä ennen tuen hakua. MTK:n ja MTK-Varsinais-Suomen näkemys on, että sopimuksessa on aina kerrottava, kuinka kauan tukipäätös on voimassa. Esimerkiksi kipsikäsittelyn kohdalla sääolosuhteet voivat estää kipsikäsittelyn alkuperäisen suunnitelman mukaan. Onko viljelijä tällöin velvollinen vastaanottamaan kipsin myös myöhemmin ja kuinka pitkään? Velvollisuus tuotteena ja palveluna myönnettävään tukeen ei voi olla useita vuosia. Sen lisäksi, että näistä seikoista kerrotaan tuen ehdoissa, on tieto syytä sisällyttää myös tukipäätökseen tai sopimukseen. MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että esityksestä ei käy ilmi, onko laskennallinen tuki hakijalle verotettavaa tuloa. Asia on varmistettava ja siitä on mainittava niin tuen ehdoissa kuin tukipäätöksessä. Tuensaajan tulee saada yksityiskohtainen erittely siitä, mihin kustannuksiin myönnetty tuki perustuu, jotta tuensaaja pystyy osoittamaan, että saatu tuki ja kustannukset vastaavat toisiaan. Jos tuensaaja on viljelijä, hän tarvitsee myös tiedon esim. levitetystä kipsin määrästä, jotta hän osaa merkitä sen ympäristökorvauksen edellyttämään lohkokirjanpitoon.

6 i § Tukihakemuksen peruuttaminen

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että HE:n mukaan tukihakemusta ei voisi peruttaa, jos ELY-keskus olisi jo ilmoittanut hakijalle tuen myöntämisestä, ja ryhtynyt tuen myöntämistä koskeviin hankintatoimenpiteisiin tai muihin toimenpiteisiin. Poikkeuksena tähän on ylivoimainen este. Ylivoimaisena esteenä pidetään yleisesti osapuolista riippumatonta, ulkopuolista, odottamatonta ja poikkeuksellista tapahtumaa. Sovellettaessa lakia kipsikäsittelyyn, tulee poikkeuksellisenä esteenä pitää myös esim. märkyyttä, joka estää pellolla liikumisen sovittuna ajankohtana ilman maan rakenteen vaurioitumisriskiä, vaikka lohkolta olisi sato pystytty korjaamaan. Peruuttamisesta on tarpeen antaa yksityiskohtaisempia säädöksiä asetuksessa.

Ruokavirasto lausuu, että ehdotetun 6 i pykälän 1 momentissa kerrotaan, että ”Tuen saajan on viivytyksettä ilmoitettava tukihakemuksen peruuttamisesta kirjallisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on jo ilmoittanut hakijalle tuen myöntämisestä, ja ryhtynyt tuen myöntämistä koskeviin hankinta- tai muihin toimenpiteisiin, tukihakemusta ei voi peruttaa”. Yllä mainitun tekstin mukaan tuen hakijan on

ilmoitettava tukihakemuksen peruuttamisesta kirjallisesti, mutta siitä ei selviä, miten viranomainen ilmoittaa hakijalle tiedon, ettei hänen kirjallisesti tekemäänsä koko tukihakemusta tai sen osaa koskevaa peruutusta hyväksytä. Annettaanko asiasta esimerkiksi kirjallinen päätös ja onko muutoksenhakumahdollisuutta. Ruokavirasto toteaa, että 6 i pykälän 2 momentin mukaan "Hakija voi kuitenkin peruuttaa tukihakemuksen 1 momentissa säädettyä myöhemmin, jos kyse on ylivoimaisesta esteestä". Säädöskohdassa ei mainita minkä ajan kuluessa ylivoimaisen esteen ilmenemisestä tuen saajan on ilmoitettava tukihakemuksen peruuttamiseen liittyvästä ylivoimaisesta esteestä. Esimerkiksi maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) 16 pykälän 3 momentissa säädetään ylivoimaisesta esteestä ilmoittamisesta. Ruokavirasto esittää harkittavaksi olisiko myös tässä lakiehdotuksessa hyvä olla vastaavan tyyppistä sääntelyä, että myös ylivoimaisen esteen tilanteessa ilmoitukset tehtäisiin ajoissa. Esimerkiksi lain (192/2013) 16 pykälän 3 momentin mukaan ylivoimaisen esteen tilanteesta ilmoitusvelvollinen on tuensaaja tai tämän oikeudenomistaja. Voisiko ylivoimaisen esteen vuoksi tehdyn tukihakemuksen peruutuksen myös tässä käsiteltävänä olevassa säädösehdotuksessa tehdä muukin henkilö kuin hakija, jos tämä ei itse pysty peruutusta tekemään. Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ilmoitetaan, ettei tukihakemuksen peruuttamista ole voitu tehdä kirjallisesti ajoissa ylivoimaisen esteen vuoksi, miten ilmoittaja saa tiedon, onko myöhässä tullut peruutus hyväksytty ylivoimaisen esteen vuoksi vai onko mahdollisesti katsottu, ettei peruutusta voida hyväksyä, koska kyse ei ole ollut hyväksyttävästä ylivoimaisesta esteestä.

6 j § Tuen keskeyttäminen ja tuen takaisin perintä

Oikeusministeriön lausunnon mukaan ehdotettua 6 j §:ää (tuen keskeyttäminen ja takaisinperintä) tulisi lakitekstissä selkeyttää sen osalta, ovatko 1 momentin keskeyttämisperusteet keskenään vaihtoehtoisia vai rinnakkaisia.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että HE:n mukaan keskeyttämisestä tehtäisiin päätös, jossa määrättäisiin jo luovutetun tuen tai sen euromäärän tai sen osan perittäväksi takaisin. Kipsikäsitteilyn kohdalla on kyse peltoon levitetystä kipsistä. Koska levitettyä kipsiä ei voida enää palauttaa, tulee kyseeseen tuen takaisinperintä rahana. Varastossa oleva kipsi voidaan kuitenkin vielä palauttaa. Esityksessä jää epäselväksi, kuka on vastuussa palautuksen järjestelyistä ja kustannuksista. MTK ja MTK-Varsinais-Suomi näkevät tärkeänä, että takaisinperinnästä säädetään tarkemmin toimenpidekohtaisissa asetuksissa, koska itse toimenpide vaikuttaa siihen, miten takaisinperintä voidaan toteuttaa.

KEHA-keskus katsoo, että ELY-keskuksen sijaan tehtävä on (pykälässä) osoitettava ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle "...KEHA-keskus voi päättää olla perimättä tukea tai sen osaa takaisin...." KEHA-keskuksen on sisällytettävä takaisin perittävä määrä. KEHA-keskus lausuu HE-luonnoksen perustelujen kohdassa 6 j § tulee esille tehtävän määrittelemättömyys takaisinperinnän osalta. Kun 6 m §:ssä todetaan KEHA-keskuksen hoitavan tuen maksamista koskevat tehtävät ja hoitavan yhdessä tukikelpoisuusvalvontaa sekä takaisinperintöjä ELY-keskuksen kanssa, voi syntyä tilanne, jossa tehtävää ei hoida kukaan. KEHA-keskuksen näkökulmasta sen tehtävien laajentaminen valtionavustusten maksamista, takaisinperintää ja käytön valvontaa koskevilla tehtävillä on perusteltua. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole näkyvästi todettu hallinnon keskeistä tavoitetta: kehittämis- ja hallintokeskuksen tuottavuuden tehostaminen edelleen sekä ELY-keskusten voimavarojen kohdentaminen tehokkaammin tehtäviensä hoitamiseen on edelleen merkityksellinen ja tärkeä vähintäänkin julkisten palveluiden turvaamisen ja niiden kustannusten hillinnän näkökulmista. KEHA-keskus pitää hallituksen esitystä tulevaisuuteen suuntautuneena ja toteaa esityksen osaltaan toteuttavan iskukykyisen ELY-keskuksen kehityskokonaisuutta, jossa tehtäviä on tarkasteltu ja koottu valtakunnallisiin yksiköihin. KEHA-keskus toteaa samalla esityksen perusteluiden täydennykseksi, että maksatustehtäviä koskevat henkilösiirrot on jo aikaisempina vuosina toteutettu ja vastuu valmistelu- ja esittelytehtävistä siirretty hyvin monissa tehtävissä ELY-lain siirtymäpykälän nojalla jo vuonna 2015 alkaen. Kokoamalla hallinnon tukipalveluita sekä maksatus-, takaisinperintä- ja valvontatehtäviä voidaan paitsi toteuttaa toimintoja tuottavammin ja tehokkaammin, myös kehittää toimintoja hallinnollista taakkaa keventäväksi. Edellä mainituissa tehtävissä on jo toteutettu merkittävä henkilöresurssien tehostaminen KEHA-

keskuksessa, ja tehokkuushyötyjä on edelleen saavutettavissa. Mitä tulee tehtävien vastuuseen, olisi hyvä noudattaa vastaavaa periaatetta kuin muissa maksatus- ja takaisinperinnän tehtävissä, joita KEHA-keskukseen on virastokokonaisuudesta koottu.

KEHA-keskuksen näkemyksen ja yhteisen YM, VARELY ja KEHA keskustelun nojalla siirrettäisiin siis kipsin ja kuljetuksen hankintasopimuksen laskujen maksatustehtävä kehittämis- ja hallintokeskukselle. Lisäksi KEHA-keskus hoitaisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi valtioneuvoston 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä tai siihen verrattavia tehtäviä tämän tuen osalta. Valvontatehtäviä hoitaisi jatkossakin myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus KEHA-keskuksen ohella. KEHA-keskuksen näkemys on, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kuuluisi esimerkiksi tuki- tai rahoituspäätöksenvaltvonta, pääosa hankkeen aikaisesta valvonnasta sekä valvonta, johon vaaditaan kipsin peltolevitykseen ja vesistöjen ravinnekuormituksen ehkäisyyn sekä vesien- ja merenhoidossa tarvittavaa erityisasiantuntemusta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontatehtävän merkitys korostuisi esimerkiksi tilanteissa, joissa rahoitus- tai tukipäätöksen tavoitteet eivät toteudu. Näissä tilanteissa myöskään peltolohkon omistajalle myönnetty tuki ei olisi hyväksyttävää, jolloin saattaisi syntyä tarve päätöksen keskeyttämiseen tai jopa takaisinperintäharkintaan. KEHA-keskuksen valvonta tapahtuisi pääasiassa hankintasopimukseen liittyvän maksatuksen yhteydessä jälkivalvontana, joka kohdistuisi tuki- tai rahoituspäätöksien, pistokokeina suoritettujen tarkastusten sekä hankintasopimuksen toteutus- ja laskutusasteen tarkasteluna. Se kohdistuisi käytännössä maksatukseen liittyviin teknisiin seikkoihin, esimerkiksi tositteiden asianmukaisuuteen. KEHA-keskus toteaa lausuntonaan, että hallinnon tukipalveluiden sekä ELY-keskusten vastuualueiden maksatus-, takaisinperintä- ja valvontatehtäviä tulee tarkastella myös siitä näkökulmasta, että tehtävien kokoaminen on riittävän kattavaa. Valumaa hallinnollisista tehtävistä sekä tässä esityksessä koottaviksi mainituista tehtävistä ei saisi syntyä. ELY-keskusten toiminnan turvaamiseksi on lainsäädännön oltava riittävän kattavasti tarkasteltu ja toimivaltamuutoksin muutettu, jotta voidaan varmistua hallinnon tehokkuudesta ja ELY-keskusten resurssien turvaamisesta.

6 k § Korko ja viivästyskorko

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että pykälässä esitetään, että takaisin perittävään määrään lisätään korkoa. 6 j § perusteella luovutettu tuki (materiaalia) voidaan periä takaisin. Miten korko maksetaan tässä tapauksessa? On tärkeää, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä koron ja viivästyskoron määräytymisen lisäksi myös sen maksutavasta.

KEHA-keskus lausuu, että ELY-keskuksen sijaan tehtävä osoitettava ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle... KEHA-keskuksen on sisällytettävä....

6 l § Henkilötietojen luovuttaminen

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että esitysluonnoksen 6 l §:n (Henkilötietojen luovuttaminen) 1 momentissa käytetään termejä ”tuen toteuttaja, tuen toteuttamiseksi”, jotka vaikuttavat epämääräisiltä ilmauksilta. Eihän tukea toteuteta vaan tuettu toiminta toteutetaan kipsiä levittävän toimittajan toimesta. Tuen toteuttajan voisi käsittää pikemminkin olevan asiaa hallinnoiva tuen myöntävä viranomainen. Käsitteistöä tulisikin tältä osin pyrkiä selkeyttämään ja johdonmukaistamaan. Samassa pykäläluonnoksessa annetaan valtioneuvostolle varsin laaja mahdollisuus säätää henkilötietojen luovuttamisesta, koska kyseisen pykälän 2 mom. ei ole millään tavoin rajattu tai yksilöity sen suhteen, millaisissa tilanteissa ja minkä tyyppisten tietojen luovuttaminen voisi tulla kyseeseen. Olisikin varmistettava, että kyseinen valtuus on yhdenmukainen Perustuslain 10 §:n ja 80 §:n kanssa ja jos ei näin olisi, tarkistettava käsittelyn arviointia tältä osin tai vaihtoehtoisesti tarkennettava valtuuden sisältöä. Koska asetusluonnoksessa ei tällä hetkellä näyttäisi olevan mitään pykäläluonnoksia kyseisen valtuuden nojalla, olisi myös harkittava, onko kyseinen valtuus tarpeellinen.

Tietosuojavaluutettu esittää toimialaansa kuuluvan henkilötietojen suojan osalta huomioitavaksi:

1. Tietosuojasetus 2016/679 on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan, ellei se sisällä kansallista liikkumavaraa. Perustuslakivaliokunnan mielestä tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti yleisen tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla (PeVL 14/2018 vp, s.4). Koska asiassa ei varsinaisesti ole tarkoitus säätää henkilötietojen suojasta tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c-alakohdan ja 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla ja koska esitysluonnoksessa ei ole arvioitu ehdotetun 6L §:n suhdetta julkisuuslakiin, tulisi tällainen vertailu tehdä ja tarvittaessa silloin arvioida paitsi ehdotetun 6L §:n tarpeellisuutta myös sen sanamuotoa em suhteessa.

2. Toiseksi huomautan, että käsiteltävänä olevan ehdotuksen eräissä henkilötietojen käsittelyäkin mahdollisesti koskevissa kohdissa on tehty asetuksen käyttö mahdolliseksi. Kuitenkin henkilötietojen suojan osalta on tällöin oltava perustuslain 10 §:ään sisältyvän lainsäädäntötoimeksiannon mukaan kovin tarkkana. Asetuksella ei voida nimittäin poiketa edellä mainitusta.

6 m § Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät

Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää myös huomiota lakiehdotuksen 6 m §:ssä säädettyihin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (jäljempänä KEHA-keskus) tehtäviin. Ehdotetun säännöksen mukaan KEHA-keskus hoitaa tuen hankinnan maksamista koskevat tehtävät. Tehtävän tarkoituksenmukaisuutta tulisi arvioida. Lisäksi pykälän mukaan KEHA-keskus hoitaa takaisinperintää ja tukemisen valvontaa koskevia tehtäviä yhdessä ELY-keskuksen kanssa. Tarkemmasta vastuunjaosta ei ole säädetty lakiehdotuksessa tai luonnoksessa hallituksen esitykseksi, ja KEHA-keskuksen rooli prosessissa jää jossain määrin epäselväksi. Vastuunjako tulisi selkeyttää.

KEHA-keskus lausuu, että ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa tuen hankinnan maksamista ja takaisinperintää koskevat tehtävät. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi tukikelpoisuusvalvontaa koskevia tehtäviä.

6 n § Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku tukea koskevista päätöksistä

Oikeusministeriö lausuu, että ehdotettu 6 l § (oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku tukea koskevista päätöksistä) sisältää viittaukset noudatettaviin yleislakeihin. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että pykälässä ehdotetusta siten kuin –rakenteesta viittauksissa hallintolakiin (434/2003) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019) ei käy riittävän selvästi ilmi, onko kyseessä informatiivinen vai aineellinen viittaus. Puhtaasti informatiiviset viittaukset, joiden mukaan oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaisissa ja muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa, ovat yksiselitteisiä ja tämänkaltaisissa lainkohdissa täysin riittäviä. Lisäksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettu laki tulee muutoksenhausta kokonaan sovellettavaksi, joten ei ole perusteltua viitata vain kyseisen lain 7 §:ään. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotetun pykälän 3 momentti ei ole tarpeen. Mikäli 2 momentin termi muutetaan hallinto-oikeudesta hallintotuomioistuimeksi, kattaa kyseinen momentti myös sanamuotonsa mukaan hallinto-oikeuteen tehtävän valituksen lisäksi jatkovalitusmahdollisuuden korkeimpaan hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan. Mikäli tarkoitus on ollut säätää jatkovalituskiellosta muissa kuin 6 h, 6 i ja 6 j §:n mukaisissa asioissa, pitäisi tällaisesta jatkovalituskiellosta nimenomaisesti säätää ja se pitäisi myös perustella.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksenä on, että lakiluonnoksen 6 n §:n 2 ja 3 momentit tulisi muotoilla siten, että pykälässä otettaisiin huomioon oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 107 §:n pääsääntö, jonka mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Asetuksenantovaltuuksiin liittyviä näkökohtia

Oikeusministeriö huomauttaa, että ehdotettujen 6 h, 6 j ja 6 k §:n asetuksenantovaltuudet eivät ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomia. Pykälissä on kyse jo myönnettyyn tukeen kohdistuvista oikeusvaikutuksista. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Asetuksenantaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien vähäisistä yksityiskohdista (HE 1/1998 vp, s. 131). Esitysluonnoksessa kuitenkin ehdotetaan, että asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luvan peruuttamisen edellytyksistä, tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä ja niiden edellytyksistä sekä koron ja viivästyskoron määräytymisen perusteista. Koska kaikilla näillä säännöksillä on oikeusvaikutuksia jo myönnetyn tuen peruuttamiseen, keskeyttämiseen ja takaisinperintään sekä mahdollisiin korkokuluihin, tulisi näistä edellytyksistä hakijan oikeusturvan vuoksi säätää laissa ja asetuksessa voitaisiin säätää vain vähäisistä yksityiskohdista. Muutenkin sääntely jää avoimeksi etenkin ehdotetun 6 h §:n 2 momentin ja 6 j §:n 1 momentin 1 c kohdan osalta, eikä yksityiskohtaisissa perusteluissa ollenkaan avata esimerkkien kautta, mikä voisi olla se ”muu poikkeuksellinen tukemisen estävä olosuhde” tai ”muutoin olennaisesti tuen ehtoja rikkova toimenpide”, jonka mukaan hakija voi peruuttaa tuen tai viranomaisen voi keskeyttää ja takaisinperiä tuen. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan sääntelyä olisi syytä täsmentää tältä osin ja lisäksi tarkistaa, ettei 6 h, 6 j ja 6 k §:n asetuksenantovaltuuksiin sisälly lain tasoon kuuluvia asioita.

Oikeusministeriö myös lausuu myös, että asiassa huomionarvoista on, että lakiehdotuksessa tarkoitetut tuet ovat harkinnanvaraisia ja niitä voidaan myöntää vain valtion talousarvioon otettavan määrärahan puitteissa. Kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta saada tukea. Tällaisissa tilanteissa perustuslakivaliokunta on katsonut, että valtion talousarviolain 7 c §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä määrärahan talousarvion mukaisesta käyttämisestä. Valiokunta esimerkiksi katsoi, että metsätalouteen myönnettävien tukien määrästä ja niiden määräytymisen perusteista voitiin säätää asetuksella. Asiaan vaikutti myös se, että tuet kytkeytyivät EU:n taloustukilainsäädäntöön ja edellyttivät komission hyväksyntää. Lisäksi koska lakiehdotus sisälsi joitakin säännöksiä tuen määräytymisen perusteista, tuli sääntelyä muuttaa siten, että asetuksella säädetään tarkemmin tukien määrästä ja niiden määräytymisen perusteista (PeVL 46/2006 vp, s. 2-3). Vaikka sääntely oli verrattain avointa, niin perustuslakivaliokunta hyväksyi harkinnanvaraisten ja valtion talousarvion määrärahojen puitteissa annettavien tukien sääntelyssä enemmän väljyyttä, esimerkiksi tukien määrästä ja niiden määräytymisen perusteista. Näin ollen voidaan mahdollisesti katsoa, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tuesta, hakijasta, edellytyksistä ja tukihakemuksen sisällöstä myös ehdotetun sääntelyn osalta, kunhan asetuksenantajan toimivalta ei ole täysin rajoittamatonta. Perustuslakivaliokunta katsoi, että merkitystä voi olla, että rajoittaako asetuksenantovaltuuden antajan toimivaltaa esimerkiksi EU-oikeuden sääntely ja annetaanko asetuksella nimenomaan ”tarkentavaa” sääntelyä (PeVL 25/2005 vp, s. 4).

Pykäläehdotusten ja perustelujen tarkistaminen

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi yritysten ja muiden yhteisöjen osalta lainsäätäjän toimivaltaa rajoittaa EU-oikeuden valtioneuvoston tukea koskeva sääntely ehdotetun 6 c §:n mukaan. Oikeusministeriö suosittelee kuitenkin harkitsemaan, onko mahdollista vielä tarkentaa lain tasolla ehdotettujen 6 a, 6 d, 6 e ja 6 g §:n sisältöä tai ainakin niiden perusteluja, koska nyt tuen sisältöä, hakijaa ja tuen myöntämistä koskevat edellytykset sekä tuen hakemisen kriteerit jäävät varsin avoimeksi, mikä hankaloittaa tuen saamisen mahdollisuuden etukäteisarvioimista. Lisäksi kaikissa säännöksissä todetaan, että edellä mainituissa kohdissa voidaan antaa asetuksella tarkempia säännöksiä. Mikäli asetuksella ei kuitenkaan anneta tarkempia säännöksiä, jäävät esimerkiksi tuen hakemisen kriteerit avoimeksi. Tästä voidaan esimerkkinä mainita ehdotetun 6 e §:n 1 momentin 5 kohdan edellytys siitä, että tukihakemukseen on sisällytettävä tiedot muista hankkeeseen tai toimintaan liittyvistä keskeisistä seikoista. Kuitenkaan esimerkiksi säännöskohtaisissa perusteluissa ei ollenkaan esimerkkien kautta avata, mitä tarkoitetaan ”keskeisillä seikoilla”. Tämä puolestaan on ongelmallista, koska ehdotetun 6 j §:n 1 momentin 1 a kohdan mukaan tuen saantiin, määrään tai ehtoihin liittyvien tietojen ilmoittamatta jättäminen voisi ehdotuksen mukaan johtaa tuen keskeyttämiseen tai takaisinperintään.

4. Asetusluonnos ja perustelumuistio

Yleiset kommentit

Pirkanmaan ELY-keskus pitää asetusesitystä ja sen tavoitteita kannatettavina maataloudesta aiheutuvan vesistön ravinnekuormituksen vähentämiseksi. Keskeistä asetulusuonnoksen kannalta on varmistaa sen yhteensopivuus EU:n valtioneuvoston lainsäädännön kanssa. Lopuksi Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että vastaavanlainen tukijärjestelmä voisi Järvi-Suomen alueella laajentua tulevaisuudessa koskemaan maatalousmaalla tehtävää ravinnekalkki- ja kuitulietekäsittelyä.

LUKE lausuu, että kipsikäsittely on tehokas menetelmä vähentää fosforikuormitusta nopeasti. Vaikutukselle on kuitenkin ominaista se, että se päättyy muutaman vuoden kuluessa. Kipsillä ei siten saavuteta pysyvämpää kuormitusvähennystä ilman että se toistetaan säännöllisin väliajoin. Sen sijaan pysyvämpi kuormitusvähennys voidaan aikaansaada vähentämällä fosforilannoitusta tai lopettamalla se kokonaan pelloilla, joiden fosforiluku on tarpeettoman korkea kasvien kasvun kannalta. Näin toimien onkin jo pienennetty peltojen fosforilukuja, mutta luvut laskevat hitaasti. Kipsikäsittely on näin ollen nopeavaikutteinen ensiapu krooniseen tilanteeseen, jota tulisi jatkuvasti hoitaa myös itse perussyhyyn puuttamalla eli lopettamalla tarpeeton lannoitus. Lisäksi LUKE toteaa, että äskettäin päättyneessä MYTTEHO –tutkimuksessa todettiin monien ympäristökorvaukseen kuuluneiden toimenpiteiden kohdentamisen jääneen puolittaiseksi. Tämä on vaarana myös kipsin levityksen kohdalla, ellei olennaisia toimenpiteen vaikuttavuuteen kuuluvia seikkoja huomioida. Yksi tärkeimpiä on peltojen fosforiluku.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi pitävät hyvänä, että viljelijöitä tuetaan eri tavoin maatalouden vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamisessa. Nyt esillä olevaan kipsikäsittelyyn liittyvä tukimuoto on uusi, jossa tuki myönnetään kipsinä eikä rahana. On tärkeää varmistaa, että tällä ei ole kielteisiä vaikutuksia muiden maataloustukien myöntämiseen. Asetukseen on tarpeen lisätä lakia yksityiskohtaisemmat säädökset tuen hakemisen lisäksi myös tukihakemuksen peruuttamisesta, tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä sekä koroista ja niiden maksusta (ks. kommentit HE:een). Asetuksessa tulee olla myös selkeät kirjaukset mahdollisia vahinkotilanteita varten.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry katsoo, että valtioneuvoston asetusta koskevassa perustelumuistiossa on eritelty asetukseen liittyvät tarpeet ja tavoitteet, huomioitu EU- ja kansallisen tason lainsäädännön sekä esityksen taloudelliset, ympäristö ja organisaatiotason (ELY-keskukset ja Keha-keskukset) vaikutukset. Liitto pyytää huomioimaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muutosehdotuksessa sekä Valtioneuvoston asetuksessa koskien maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävää tukea erityisin painoarvoin seuraavat tekijät: Kipsin levitystä koskevissa rajoituksissa tulee huomioida myös kipsin käyttökielto järvien valuma-alueella. Kipsin sisältämä sulfaatti saattaa lisätä rehevien järvien pohjasta vapautuvan liuenneen fosforin määrää ja näin johtaa lisääntyneeseen rehevöitymiseen. Levitysrajoitus koskee myös luomutuotannossa olevia pelloja. Kipsiä ei tule myöskään levittää syyskylvöiselle suorakylvöpellolle orastumisen vaikeutumiseen liittyvän riskin takia. Liitto katsoo, että jatkossa vastaava tukimuoto tulee sallia myös muille innovatiivisille vesiensuojelutoimille, jotka riittävän kattavissa valuma-alueen tutkimuksissa todetaan tehokkaiksi ja turvallisiksi ja jotka eivät vielä ole mukana ympäristökorvausjärjestelmässä. Tällaisia menetelmiä ovat muun muassa jo edellä mainitut metsäteollisuuden sivuvirtoina syntyvät kuitulietteet sekä rakennekalkki. Tämä vaatii uusien tarkentavien säädösten laatimisen Valtioneuvoston asetuksen muodossa. Asetuksen voimassaoloajan on ilmeisesti ajateltu vastaavan Ympäristöministeriön Vesiensuojelun tehostamisohjelman linjauksen mukaisesti vuosia 2020-23. Pyydämme huomioimaan, että asetuksen voimassaoloaika ei saa olla esteenä tuetun kipsikäsittelyn laajentamiselle myös muille kuin Saaristomeren valuma-alueelle. ELY-keskuksen koordinoima kokonaisvaltainen tukimuoto vesiensuojelun tehostamiseksi voi jatkossakin olla vartenotettava tapa vesien tilan parantamiseen. Vaikka Saaristomeren valuma-alueen todetaan olevan Suomen ainoa ”hot spot” -alue Itämeren kannalta, on Suomessa myös paljon rannikkoalueen jokien valuma-alueita, joita pelloilta huuhtoutuva kiintoaine ja sen mukana kulkeutuva fosfori samentavat ja rehevöittävät. Esimerkiksi Vantaanjoen kaltainen savisamea joki kärsii pahoin pelloilta huuhtoutuvasta kuormituksesta ja siten valtion tukemana tehdyllä valuma-alueen peltojen laajaperäisellä kipsikäsittelyllä olisi suuri merkitys kyseisen

joen tilan kannalta. Nyt Vantaanjoen peltoja on kipsikäsitelty merkittäväällä yksityisellä rahoituksella sekä Ympäristöministeriön hankerahalla. Tuetun kipsikäsitelyyn keskittyminen vain Saaristomeren valuma-alueelle on myös eri puolilla Suomea asuvien vesistöjen virkistyskäyttäjien sekä toimintansa ympäristöhaittojen vähentämisestä

kiinnostuneiden viljelijöiden kannalta epäreilu. Siksi pyytäisimme huomioimaan asetuksessa tuetun kipsikäsitelyyn laajentamisen myös muille käsittelyyn soveltuville alueille erityisesti, jos Saaristomeren tavoitealueella pinta-alatavoite ei täyty ja siten Vesiensuojelun tehostamisohjelman kipsikäsitelyyn varattua rahaa jää käyttämättä.

Kalatalouden keskusliitto kannattaa esitettyä asetusta. Kalatalouden keskusliitto katsoo, että kipsikäsitely vähentää pelloilta huuhtoutuvan kiintoaineen ja fosforin määrän noin puoleen. Peltojen kipsikäsitelystä hyötyvät Etelä- ja Lounais-Suomen joet ja rannikkovedet. Kipsikäsitelyyn ei tarvitse rajautua Saaristomeren valuma-alueeseen, vaikka tällä alueella käsittelystä onkin saatavilla suurin hyöty. Kokonaisuutena Suomen peltopinta-alasta kipsikäsitely saattaisi soveltua noin neljäsosalle. Nämä pellot sijaitsevat Suomenlahden, Saaristomeren ja Selkämeren valuma-alueilla. Sulfaatin vuoksi kipsiä ei tule käyttää pelloilla, joiden valumavedet päätyvät järviin. Järvissä sulfaatti voi kiihdyttää rehevöitymistä vähentämällä pohja-aineksen kykyä sitoa fosforia.

Helsingin yliopisto lausuu, että lain soveltamista ohjaamaan ehdotetaan valtioneuvoston asetusta maatalousmaan kipsikäsitelyyn myönnettävästä tuesta. Helsingin yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisen tutkimushankkeen, SAVE-hankkeen kokemusten ja tutkimuskirjallisuuden valossa yliopisto haluaa kiinnittää huomiota asetuksen pykäliin 6 ja 8.

Perustelumuistion yleinen sisältö

LUKE katsoo, että tuen myöntöperusteisiin tulisi ottaa mukaan soveltuvuuden lisäksi peltojen kuormitusriski, joka koostuu sekä eroosioriskistä että pellon fosforiluvusta. Pellon fosforiluku voi vaihdella paljon eri peltolohkojen välillä. Kipsikäsitelyllä saadaan paras kuormitusvähennys peltotohtaaria kohden kaikkein kuormittavimmilla peltolohkoilla.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi toteavat, että tukeen kuuluu kipsi ja sen kuljetus, varastointi ja levitys. Väärinkäsitysten välttämiseksi perusteluissa voitaisiin todeta erikseen, että levitetyn kipsin multauksesta maahan vastaa tuensaaja omalla kustannuksellaan. Lisäksi tämä tulisi huomioida taloudellisissa vaikutuksissa.

Ruokavirasto katsoo, että perustelumuistion teksti on kirjoitettu aika suppeasti. Säädöksen soveltajan kannalta olisi informatiivisempaa, jos yksityiskohtia olisi kirjoitettu auki hieman laajemmin ja käytetty enemmän esimerkkejä.

Asetuksen pykälien ja perustelujen luonnokset

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että luonnos valtioneuvoston asetukseksi maatalousmaan kipsikäsitelyyn myönnettävästä tuesta koskee lähinnä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tehtäviä, koska asetuksen perustelumuistioluonnoksen mukaan tuki on tarkoitettu kohdentaa Saaristomeren valuma-alueelle. Lisäksi happamat sulfaattimaat on ehdotetun asetuksen 6 §:n 2 momentissa rajattu pois asetuksen soveltamisalasta. Pirkanmaan ELY-keskus pitää rajausta tarpeellisena ottaen huomioon, ettei kipsikäsitelyä voida käyttää esimerkiksi Järvi-Suomen alueella, jossa fosfori on sitoutunut rautaan sedimentissä. Kipsikäsitely saattaisi aiheuttaa raudan sitoutumisen sulfaattiin, liukoisen fosforin vapautumisen ympäristöön ja sitä kautta vesistön ravinnekuormituksen kasvamisen. Asetusluonnoksessa olisi kuitenkin tarpeen määritellä, toimiiko Varsinais-Suomen ELY-keskus tukiviranomaisena koko maan alueella.

LUKE lausuu, että asetuksen pykälien ja perustelujen luonnokset Hakijan tekemään tukihakemukseen tulisi sisältyä pellon fosforiluku.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi toteavat, että ravinnekuormituksen vähentämisen sijasta voitaisiin puhua myös tarkemmin fosforikuormituksen vähentämisestä, mikä on kipsikäsitelyyn ensisijainen tarkoitus.

Ruokavirasto toteaa, että asetusluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 5 pykälän tukihakemuksen sisältövaatimuksissa kerrotaan, että tukihakemuksen on sisällettävä yrityksen koko. Tekstissä olisi hyvä kertoa mitä yrityksen koolla tässä tarkoitetaan ja mitä tietoja hakijan on siitä annettava. Edelleen asetusluonnoksen perusteluissa 5 pykälän tukihakemuksen sisältövaatimuksissa mainitaan, että "Hakemuksen tulisi sisältää myös muut olennaiset kipsikäsitteilyn toteuttamiseen liittyvät seikat". Perustelutekstistä ei käy ilmi, mitä näillä muilla olennaisilla seikoilla tarkoitetaan. Ruokaviraston mukaan, perustelumuistiossa 6 pykälän 2 ja 3 momentin perustelutekstit viittaavat varsinaisen pykälätekstin vääriin momentteihin. Perustelutekstien mukaan "Pykälän 2 momentti sisältäisi säännökset siitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei saisi myöntää tukea sellaiselle vaikeuksissa olevalle yritykselle ---". Varsinaisessa pykälätekstissä edellä mainittu asia on 6 pykälän 3 momentissa, ei 2 momentissa. Vastaavasti perustelutekstissä mainittu asia "Pykälän 3 momentin perusteella tukea ei saa myöntää eikä myönnettyä tukea antaa, jos tuensaaja ei ole noudattanut ---" on varsinaisessa pykälätekstissä 6 pykälän 4 momentissa. Lisäksi Ruokavirasto katsoo, että perustelumuistion kirjanpitoa koskevassa 8 pykälän tekstissä tulisi kirjanpidon ohjeistukseen ja asian perusteellisempaan selvittämiseen kiinnittää enemmän huomiota, sillä tässä tuessa on kyse hieman poikkeuksellisemmasta tilanteesta, kun tuen saaja ei saa rahallista tukea, vaan tälle toimitetaan veloitusetta kipsiä, joka levitetään peltolohkoille urakoitsijan toimesta. Mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan esimerkiksi tositteilla? Ovatko niitä esimerkiksi tukipäätös tai kenties jotkut muut asiakirjat, jotka hakijalle annetaan kipsitoimituksen yhteydessä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus lausuu, että luonnoksessa Valtioneuvoston asetukseksi maatalousmaan kipsikäsitteilyyn myönnettävästä tuesta 5 §:n 1 momentin 4) kohdan julkisen rahoituksen määritelmää on syytä perustelumuistiossa avata tarkemmin. 6 §:n 2 momentissa todetaan kipsin levitystä rajoittavat asiat. Happamien sulfaattimaiden osalta niiden rajaaminen kipsinlevityksen ulkopuolelle on tarpeellista. Käytettävissä ole-van GTK:n kartoitusaineiston puutteellisuuden takia on kuitenkin epävarmaa pystytäänkö sen pohjalta kaikki happamat sulfaattimaat rajaamaan kipsikäsitteilyn ulkopuolelle. Rajoite kipsin levityksestä happamilla sulfaattimailla on tämän takia syytä poistaa asetustekstistä, mutta se voidaan pitää mukana kipsin levityksen yleisessä ohjeistuksessa. Pohjavesialueet ja Natura-alueet ovat rajaukseltaan selkeämpiä ja niihin viitataan myös muussa lainsäädännössä.

1 § Soveltamisala ja tavoite

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu, että asetusluonnoksen perustelumuistion 4 §:ssä on todettu, että avustuksessa on kyse ei-tuotannollisesta tuesta. Perustelumuistion 1 §:n perusteluissa todetaan toisaalta, että kipsikäsitteily parantaa maatalousmaan rakennetta ja tehostaa osaltaan fosforin sitoutumista maahan. Jos rakennekäsittely parantaa kasvumahdollisuuksia, tulisi valmistelussa vielä arvioida, voisiko kyse kuitenkin olla tuotannollisesta tuesta, vaikka tavoite on ympäristöllinen. EU:n valtioneuvoston päätöksen periaate on, että tavoitteella ei ole itsenäistä merkitystä, vaan myös tuen tosiasialliset vaikutukset tulee ottaa huomioon. Tältä osin tulisi ottaa huomioon mahdolliset vaikutukset tuki-intensiteetin enimmäismäärään, minkä vuoksi perusteluja olisi tarpeellista selventää ja yhdenmukaistaa.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi katsovat, että ravinnekuormituksen vähentämisen sijasta voitaisiin puhua myös tarkemmin fosforikuormituksen vähentämisestä, mikä on kipsikäsitteilyn ensisijainen tarkoitus.

2 § EU:n lainsäädännön soveltaminen

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että asetusluonnoksen 2 §:n (Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen) mukaan myönnettäessä tämän asetuksen nojalla tukea sovelletaan aina maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen I ja II lukua sekä 14 artiklaa. Tältä osin on huomattava, että osa I luvun ehdoista on kirjoitettu muualle asetusluonnokseen auki ja osaa taas ei mutta tätä ei ole asetusluonnoksen muistiolounnoksessa tarkemmin selostettu. Olisikin harkittava, tulisiko aiheen periaatteelliset linjaukset kuvata ainakin muistiossa, jotta kävisi selkeästi ilmi kaikkien ehtojen olevan yhtä lailla sitovia. Tältä osin vrt. mitä edellä on todettu esitysluonnoksen 6 g §:n kohdalla. Erityisesti huomioitavia

maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen kohtia ovat I luvun artiklan 4(1)(a) rajausta sekä se, että artiklan 14 puitteissa yli 500 000 euron tukea ei kyseisen asetuksen nojalla voi maksaa. Myös artiklan 9 mukainen viranomaisen julkaisuvelvollisuus yli 60 000 euron tuista on merkittävä tuen myöntämisen mahdollistava ehto.

3 § Määritelmät

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että maatalousmaan määrittelevän asetusluonnoksen määritelmäpykälän (3 §) osalta maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kohdassa ei ole määritelty kesantoa, pysyviä nurmia ja pysyviä laitumia. Jos näillä määritelmillä olisi tuen ehtoina sen myöntämisen kannalta merkitystä tukipäätöksiä tehtäessä, tulisi nämä ottaa huomioon määrittelemällä ne tässä kohdassa. Tuen määrän olisi asetusluonnoksessa oltava koko maksettu määrä. Eikä siis esimerkiksi niin, että tuen määrä olisi vain €/ha. Tämän voisi käytännössä toteuttaa muokkaamalla asetuksen määritelmäpykälän kolmatta kohtaa, 4 §:ää (Tuettava toiminta) sekä itse tuen laskentaperusteen ja määrän säätävää 7 §:ää (Tuen laskentaperuste ja määrä). Esim. 2 §:ää voitaisiin muokata määrittelemällä kipsikäsittely toimiksi, joihin kuuluvat kipsin hankinta, kipsin kuljetus ja varastointi sekä kipsin levittäminen maatalousmaahan. Edellä mainittuihin tulisi myös laskea kaikki muut kipsikäsittelyyn liittyvät kokonaiskustannukset (pois lukien hallinnon omat kustannusosuudet yleiskustannuksista, jos niitä ei ole tarkoitus laskea tuen piiriin kuuluvaksi etuudeksi). Ajatuksena olisi, että hankinnan arvo on se €-määrä tonnilta, jolla se kipsin toimittajalta lähtee.

Ruokavirasto lausuu, että asetusluonnoksen 3 pykälän määritelmässä on maatalousmaan käsite. Yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmissä viljelijöille myönnettäviä suorja tukia koskevista säännöistä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 637/2008 ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 4 artiklassa on maatalousmaan ja peltoalan määritelmät. Ruokavirasto esittää harkittavaksi olisiko kyseistä kohtaa mahdollista hyödyntää tässä viittauksena.

4 § Tuettava toiminta

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että asetusluonnoksen 4 §:ssä (Tuettava toiminta) olevan tuettavan toiminnan määritelmän osalta kiinnitetään huomiota mahdolliseen ristiriitaan esitysluonnoksen 6 c §:n (Tuki) koskevaan sääntelyyn, joka kuuluu ”Tukeen sisältyy tuotteita ja palveluja, joiden käytön tarkoituksena on vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistäminen.” Asetusluonnoksen 4 § säättää nyt tuettavaksi ”toiminnan”, joka ei välttämättä ole sen paremmin tuote kuin palvelukaan.

5 § Tukihakemuksen sisältövaatimukset

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota asetusluonnoksen 5 §:n (Tukihakemuksen sisältövaatimukset) osalta vaatimukseen tuen hakijan osalta hakemuksessa toimitettavaan toiminnan päättymispäivän vaatimukseen. Vaikka kyseinen kohta onkin maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen 6 artiklan vaatimus, muistioloannos ei avaa kohtaa tämän enempää. Tässä kohtaa vaatimus tuntuu tuen hakijan kannalta kohtuuttomalta, koska tuettu toiminta on tuen myöntäjän hankkimaa ja sopimaa, joten päättymispäivän pitäisi olla pikemmin tämän vastuulla ja tulisikin harkita miten asia voitaisiin esittää niin, että kyseinen vaatimus aina täyttyisi. Saman pykälän toiseen momenttiin esitetään harkittavaksi, onko pelkkä ”tieto siitä, ettei maanvuokrasopimus estä kipsikäsittelyä” riittävä, vai olisiko mahdollista vaatia tuenhakijan vakuutusta siitä, että tuollaisia esteitä sen paremmin maanvuokrasopimuksien kuin muidenkaan asiaan vaikuttavien yksityis- tai julkisoikeudellisten sopimusten tai sitoumusten takia ei ole olemassa. Harkitsemisen arvoista voisi olla mahdollista kohdan täytyminen myös toimittamalla vuokranantajan nimenomainen

suostumus. Kipsiä ei todennäköisesti ole osattu ottaa huomioon sopimuksia tehtäessä. Lisäksi osa sopimuksista voi olla suullisia, jolloin näyttökysymys voi olla ongelmallinen.

KEHA-keskus toistaa huomiot valtioneuvoston asetusluonnokseen maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävästä tuesta 5 § osalta. Tukihakemuksen sisältövaatimuksissa 4) muun julkisen rahoituksen muoto ja määrä. Käytännössä huomioitavaksi pitäisi tulla tieto siitä, onko peltolohkoja tuettu EU:n maatalousrahaston suorina tilatukina, esim. luomutukena tai luonnonhaittakorvauksin, jolloin peltolohkojen tukeminen lähtökohtaisesti tulisi tarkasteltavaksi yhteistyössä tilatukikäsittelijöiden ja lohkojen valvojien kanssa.

Ruokavirasto toteaa, asetusehdotuksessa kerrotaan, että tukihakemukseen on sisällytettävä hankkeen tai toiminnan alkamis- ja päättymispäivä. Onko tuen hakijalla mahdollisuus tietää näitä asioita varmasti vielä siinä vaiheessa, kun tukihakemusta tehdään.

LUKE lausuu, että kipsikäsittelyyn olennaisesti vaikuttaviin seikkoihin kuuluu pellon fosforiluku, joka tulisi liittää tukihakemukseen.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että luonnoksen mukaan tukihakemuksen on sisällytettävä hakijan nimi ja yrityksen osalta sen koko, hankkeen tai toiminnan alkamis- ja päättymispäivä, hankkeen tai toiminnan toteutuspaikka, muun julkisen rahoituksen muoto ja määrä sekä muut olennaiset kipsikäsittelyyn toteuttamiseen liittyvät seikat. Lisäksi, jos tukea haetaan vuokramaalle, hakemuksen on sisällettävä myös tieto siitä, ettei maanvuokrasopimus estä kipsikäsittelyä. MTK ja MTK-Varsinais-Suomi katsovat, että tämä muotoilu on tällaisenaan epäselvä. Voiko hakijana olla joku muu kuin viljelijä, jonka hallinnassa lohko on käsittelyn aikaan, esim. maanomistaja vuokramaan ollessa kyseessä? Onko yritys tässä tapauksessa maatila vai voiko se olla myös jokin muu yritys? Mitä tarkoitetaan yrityksen koolla, esim. peltopinta-alaa, tilan pinta-alaa, liikevaihtoa? Mitä tarkoitetaan toteutuspaikalla? Jos tarkoitetaan lohkoja, jotka käsitellään kipsillä, on ”toteutuspaikkaa” parempi termi ”kipsillä käsiteltävät lohkot ja niiden sijainti”. Lisäksi epäselväksi jää, mitä tarkoitetaan muulla julkisella rahoituksella tässä yhteydessä. Viljelijöillä on voimassa olevia vuokrasopimuksia, joihin ei ole osattu kirjata kipsikäsittelyä. Lisäksi on suullisia vuokrasopimuksia. Miten mm. näissä tapauksissa osoitetaan, että maanvuokrasopimus ei estä kipsikäsittelyä? Jos hakijana voi olla muu kuin viljelijä, jolla lohko on hallinnassa, miten silloin toimitaan käsittelyyn suostumuksen suhteen? MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että perusteluissa todetaan, että ”Käytännössä tukihakemuksessa tarvittavia tietoja ovat muun muassa kiinteistö-tunnus ja peltolohkon tunnus, jotka rinnastuvat toiminnan toteutuspaikkaan.” Maataloustukien yhteydessä käytettävä tilatunnus lienee kiinteistötunnusta parempi vaihtoehto. Perusteluissa todetaan myös: ”Tuen hakija vastaa siitä, että on ilmoittanut oikeat tiedot ja että tuen hakijalla on oikeus hakea kipsikäsittelyä kyseessä oleville pelloille ja että kipsikäsittely on sallittu toimenpide.” MTK katsoo, että tuen myöntäjän tulee vastata ja tarkistaa, että kipsikäsittely on ylipäätään sallittua levitykseen suunnitellulle lohkolle (asetuksen 6 § rajoitukset).

6 § Tuen myöntämisen edellytykset ja rajoitukset

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että asetusluonnoksen 6 §:ssä (Tuen myöntämisen edellytykset ja rajoitukset) on tuen myöntämisen ehtona mainittu maatalousmaan ominaisuutena, että se ”soveltuu ominaisuuksiltaan ja sijainniltaan kipsin levitykseen”. Tulisi harkita, pitäisikö olla tarkempi määrittely sellaisesta asiasta, joka rajaa hakijan tuen saannin mahdollisuutta. Ainakin sijainnin osalta pitäisi selvästi todeta, että tukea voidaan myöntää vain sellaisten vesistöjen valuma-alueilla olevalle maatalousmaalle, jonka vedet laskevat suoraan Itämereen ilman järvioltaita. Myös tilanteet, joissa vain osa lohkoista kuuluu ominaisuuksiltaan ”soveltuvaan” maatalousmaahan, kaipaivat selkeitä sääntöjä säädöstasolle. Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että yksi kipsinlevityskerta vaikuttaa tutkijoiden arvion mukaan positiivisesti viisi vuotta, joten sinä aikana ei olisi tarkoituksenmukaista käyttää resursseja uuteen levitykseen. Kyseiseen kohtaan voisikin harkita lisättäväksi (tarvittaessa ao. lakipykälän valtuuksia muokkaamalla/lisäämällä) kohtaa, jossa rajoitettaisiin tuen myöntämistä ennen kuin tietty aikamäärä olisi kulunut edellisestä saman tyyppisestä

toimenpiteestä, jota on tuettu valtion tai EU:n varoista tai joka on toteutettu ilman tukea, ja jonka tehollisen vaikutusajan (tekninen/taloudellinen käyttöikä) katsottaisiin olevan tuo aikamäärä.

Pirkanmaan ELY lausuu, että asetusluonnoksen 6 §:n 2 momentissa olisi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle sellainen kipsikäsittely, joka tehdään pohjavesialueella tai talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla taikka Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla maatalousmaalla. Pohjavesien suojelun ja Natura 2000 -verkoston suojeluarvojen turvaamiseksi tämä on perusteltua myös varovaisuusperiaatteen asettamat vaatimukset huomioiden.

LUKE toteaa, että tuen myöntämisen edellytyksiin liittyvät maatalousmaan ominaisuudet ovat kriittinen kohta kipsilevityksen kustannustehokkuuden kannalta. Edellä esitettyyn viitaten LUKE ehdottaa peltojen kuormitusriskin arviointia ja kipsin kohdentamista eroosiomallien ja fosforipitoisuuksien perusteella.

Suomen ympäristökeskus lausuu, että kuudennen pykälän toisessa kappaleessa todetaan seuraavasti: ”Tukea ei voida myöntää kipsikäsittelylle, joka tehdään happamalla sulfaattimaalla tai pohjavesialueella tai talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla taikka Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla maatalousmaalla.” Tämän hetkisten – lähinnä SAVE-hankkeen laatimien – suositusten mukaan happamat sulfaattimaat ja pohjavesialueet on rajattava kipsikäsittelyn ulkopuolelle. Happamia sulfaattimaita on kuitenkin melko runsaasti rannikon muutoin kipsikäsittelylle soveltuvilla maatalousalueilla. Vuosisatojen viljely on muuttanut näiden peltojen pintamaan luonnetta vähemmän sulfaattipitoiseksi. Lisäksi GTK:n arviot sulfaattimaista perustuvat lähinnä todennäköisyyksiin, jolloin rajan vetäminen sen välille, mikä peltolohko on lopulta hapanta sulfaattimaata, on hankalaa. Ulkomailla kipsiä on runsaasti käytetty happamilla mailla esiintyvien agronomisten ongelmien vähentämiseen. Tutkimustiedon kerääntyessä on mahdollista, että osa happamista sulfaattimaistamme osoittautuu kipsikelpoisiksi, ts. että kipsistä ei ole haittaa viljelylle tai luonnolle, mutta hyötyä fosforikuormituksen vähentäjänä. Tämän vuoksi käsittelyä ei tulisi lainsäädännöllä kategorisesti estää, vaan sallia siihen paikallinen harkinta. Suomessa on ehdoton pohjavesien pilaamiskielto, jota tulee aina noudattaa. Osalta pohjavesi-alueista on olemassa havaintoja savipatjan paksuudesta, jolloin savipatjan ollessa riittävän paksu, kipsin kulkeutuminen pohjavesiin ei pääse tapahtumaan. Alueilla, joista tietoa ei ole, se voidaan myös tuottaa erillisin mittauksin, mikäli pidetään tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi pohjavesialueiden automaattinen ja kategorinen rajaaminen kipsikäsittelyn ulkopuolelle ei ole perusteltua.

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi lausuvat, että luonnoksessa todetaan, että tukea ei voida myöntää kipsikäsittelylle, joka tehdään talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla maatalousmaalla. Mitä tarkoitetaan läheisyydellä? Perustelumuistiossa termiä tarkennetaan: ”Säännöllisesti talousvesikäytössä olevien kaivojen ympärille suositellaan jätettävän vähintään 30 metrin levyinen vyöhyke, jolle kipsiä ei levitetäisi” ja ”Etäisyys talousvesikaivoon määrittäisi tapauskohtaisesti kipsin levityksessä.” On hyvä, että asetus mahdollistaa tapauskohtaisen harkinnan, mutta perustelumuistion perusteella voidaan 30 m etäisyyttä kuitenkin pitää minimivaatimuksena. Tämä on tarpeen kirjata suoraan myös asetukseen.

MTK:n ja MTK-Varsinais-Suomen näkemys on, että perustelumuistion mukaan kipsikäsittelyä ei voisi kohdistaa pohjavesien muodostumisalueille. Asetuksessa puhutaan pohjavesialueesta. Tekstejä on syytä tämän osalta tarkentaa. Lausujat esittävät, että käytetään termiä ”luokitelluilla pohjavesialueilla”.

Ruokavirasto lausuu, että asetusluonnoksen 6 pykälän 1 momentin mukaan ”Tuen myöntämisen edellytyksenä on, -- - että se soveltuu sijainniltaan kipsin levitykseen”. Ruokavirasto esittää, että määriteltäisiin tarkemmin mitä sijainnilla tarkoitetaan, että tiedetään mille alueille tukea voidaan myöntää. Ehdotetun 6 pykälän 3 momentin mukaan ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei saa myöntää tukea sellaiselle vaikeuksissa olevalle yritykselle, jota tarkoitetaan suuntaviivoista valtiontuesta rahoitusalan ulkopuolisten vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja

rakennuudistukseen annetussa komission tiedonannossa (2014/C 249/01)". Entä jos tukea hakenut yritys joutuu hankkeen aikana edellä mainittuihin komission tiedonannossa tarkoitettuihin vaikeuksiin?

Helsingin yliopisto toteaa, että pykälän 6 toisessa kappaleessa todetaan: "Tukea ei voida myöntää kipsikäsittelylle, joka tehdään happamalla sulfaattimaalla tai pohjavesialueella tai talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla taikka Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla maatalousmaalla." Tämän hetkisten – yllä viitatus SAVE-hankkeen laatimien – suositusten mukaan happamat sulfaattimaat ja pohjavesialueet on rajattava kipsikäsittelyn ulkopuolelle. Happamia sulfaattimaita on kuitenkin runsaasti rannikon vähäjärvisillä muutoin kipsikäsittelylle soveltuvilla maatalousalueilla. Vuosisatojen viljely on muuttanut rannikon peltojen pintamaan luonnetta vähemmän sulfaattipitoiseksi. Lisäksi GTK:n arviot sulfaattimaista perustuvat lähinnä todennäköisyyksiin, jolloin rajan vetäminen sen välille, mikä peltolohko on lopulta hapanta sulfaattimaata, on käytännössäkin hankalaa. Ulkomailla kipsiä on käytetty runsaasti ja ilmeisellä menestyksellä happamilla mailla esiintyvien agronomisten ongelmien vähentämiseen. Tutkimustiedon kerääntyessä on mahdollista, että osa happamista sulfaattimaistamme osoittautuu kipsikelpoisiksi, ts. että kipsistä ei ole haittaa viljelylle tai luonnolle, mutta on hyötyä fosforikuormituksen vähentäjänä. Tämän vuoksi käsittelyä ei tulisi lainsäädännöllä kategorisesti estää, vaan sallia siihen paikallinen harkinta. Suomessa on ehdoton pohjavesien pilaamiskielto, jota tulee noudattaa joka tapauksessa. Monilta pohjavesialueilta on olemassa riittävästi havaintoja savipatjan paksuudesta, jolloin savipatjan ollessa riittävän paksu kipsin kulkeutuminen pohjavesiin ei pääse tapahtumaan. Alueilla, joista tietoa ei ole, se voidaan myös tuottaa erillisin mittauksin, mikäli sitä pidetään tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi pohjavesialueiden automaattinen ja kategorinen rajaaminen kipsikäsittelyn ulkopuolelle ei ole perusteltua. Näiden seikkojen johdosta Helsingin yliopisto ehdottaa, että 6 § ensimmäinen ja toinen kappale kirjoitetaan seuraavasti: "Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että maatalousmaata käytetään yksivuotisten tai monivuotisten kasvien viljelyyn, ja se soveltuu ominaisuuksiltaan ja sijainniltaan kipsin levitykseen ja levitys toteutuu ympäristön laatua koskevan lainsäädännön ehtojen puitteissa. Tukea ei voida myöntää kipsikäsittelylle talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla taikka Natura 2000 –verkostoon kuuluvalla maatalousmaalla."

7 § Tuen laskentaperuste ja määrä

MTK ja MTK-Varsinais-Suomi viittaavat tältä osin lakiluonnosta koskeviin lausumiinsa, HE:n 6 g § Tuen myöntämisen edellytykset.

8 § Kirjanpito

KEHA-keskus lausuu, että asetusluonnoksen 8 § kirjanpito pykälässä todetaan, että tuen saajan on pidettävä hankkeesta kirjanpitolain (1336/1997) mukaista kirjanpitoa erillisellä kustannuspaikalla tai muulla tavalla siten, että tuen käytön valvonta on vaikeudetta mahdollista. Tuen saajan on säilytettävä kaikki tuettavan hankkeen toteuttamiseen liittyvät tositteet kirjanpitolain mukaisesti. Tapauksessa, jossa tuki myönnetään tuotteena ja palveluna, ja tuettava toimi tuetaan täysimääräisesti, ei peltolohkon omistajan kirjanpitoon synny hankkeesta kustannuksia tai tositteita. Edelleen tulisi tarkemmin asetuksen perusteluissa kuvata, millä ja kenen vastuulla on todeta tuotteen ja palvelun toimittaminen peltolohkolle, ja minkälainen prosessi, sopimussuhde tai erillislaskutus, tai muu hanke valtionavustuksena syntyy, mikäli kipsiä ja sen kuljetusta ei tueta täysimääräisesti. Asetuksen perusteluteksteissä tämä on todettu arvonlisäveron, mutta vain sen, osalta. Toisaalla perusteluteksteissä todetaan, että tuki-intensiteetti voi maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen 14 artiklan kohdan 14 perusteella olla 100 % ei-tuotannollisten investointien osalta.

Ruokavirasto katsoo, että tässä pykäläkohdassa olisi hyvä hieman avata mitkä tositteet voivat tulla kyseeseen.

Helsingin yliopisto lausuu, että mikäli palvelu tuotetaan tilalle täydellisenä palveluna (sisältäen myös levityksen pelloille), hankkeesta ei jää kuittien kaltaisia tositteita. Helsingin yliopisto ehdottaa 8§ viimeiseen lauseeseen lisäystä: ”Tuen saajan on säilytettävä kaikki tuettavan hankkeen toteuttamiseen liittyvät tositteet tai toimitusasiakirjat kirjanpitolain mukaisesti.”

9 § Raportointi ja säilytysvelvollisuus

10 § Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että asetusluonnoksen 10 § (Voimaantulo) rajaa asetusluonnoksen voimassaolon päättymään tiettyä päivänä, joka on hyvin perusteltua asetusluonnoksen perustelumuistiossa mainitun mukaisesti, koska kysymys on maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisesta valtion tuesta. Päivän valinnassa tulee huomioida maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen jatko lyhyine siirtymäajanjaksoineen sellaisenaan ja tähän mahdollisesti liittyvät menettelyt. Eli jatko ei ole välttämättä ilman erillisiä lisätoimenpiteitä mahdollista yli kulloinkin säädetyn voimassaolevan maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloajan yli. Sama tulisi huomioida itse esitysluonnoksen suhteen, eli on mahdollista, että senkin osalta ilmeni muutostarpeita EU:n valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta johtuen. Näihin tulisi varautua asianmukaisesti mahdollisuuksien mukaan säätämällä myös lain voimassaolo riippuvaksi EU:n valtioneuvoston päätöksistä.

MTK, kuten myös **MTK-Varsinais-Suomi** katsovat, että asetus tulee pyrkiä saamaan voimaan mahdollisimman pikaisesti, jotta kipsin levitys suunnitellusti syksystä 2020 alkaen on mahdollista. Tuen hakijoilla tulee olla tiedossaan koko tukikokonaisuus ehtoineen ennen kuin he voivat hakea tukea.

Muut kommentit

Maa- ja metsätalousministeriö lausuu, että valmisteluvaiheessa on ollut tarkoituksena, että laki koskisi pääasiassa eräiden Manner-Suomen (NUTS FI 1) alueiden alueella tapahtuvaa toimintaa, johon viittaisi myös aiheesta tehty ilmoitus HILMA:ssa (Kipsihankkeen kipsin hankinta, kuljetus ja levitys, Varsinais-Suomi (FI1C1) ja Helsinki-Uusimaa (FI1B)) sekä esitysluonnoksessa mainittu valmistelu Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa. Varsinaista mainintaa alueellisesta kohdentumisesta tai sen mahdollisista aluevaikutuksista ei kuitenkaan näyttäisi olevan sen paremmin esitysluonnoksessa kuin asetusluonnoksen perustelumuistio-luonnoksessakaan. Tulisikin harkita, olisiko mahdollisesta alueellisesta kohdentumisesta ja sen arvioiduista aluevaikutuksista syytä mainita jotain. Myös se seikka, että Ahvenanmaa ei kuulu lain soveltamisalaan, voisi olla hyvä soveltuvalla tavalla mainita, vaikka asia sinänsä onkin suoraan Ahvenanmaan itsehallintolain perusteella selvä.

Suomen vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry pyytää tarkistamaan niin asetusluonnoksen, hallituksen esityksen kuin perustelumuistionkin kieliasun.